

LEENA KARI JARMO
LEINIÖ • PELTOLA • WAHLFORS

*“Laajaa tarjontaa ja
oppialarajoja murtavaa koulutusta”*

SELVITYS YLIOPISTOJEN YHTEISISTÄ TOHTORIOPINNOISTA

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
1. Johdanto.....	5
1.1. Selvityksen tavoitteet.....	8
1.2. Toteutus ja tiedonhankintavälineet.....	8
1.3. Kysely- ja haastatteluaineistot.....	10
1.4. Selvitysaineistojen arviointia.....	13
2. Yhteiset tohtoriopinnot yliopistoissa.....	15
2.1. Jyväskylän yliopisto.....	15
2.2. Tampereen yliopisto.....	16
2.3. Muut yliopistot.....	17
3. Yhteiset tohtoriopinnot tiedekunnissa.....	19
3.1. Tiedekuntien yhteisten tohtoriopintojen laajempi jakaminen.....	20
3.2. Muiden tahojen tuottaman tohtoriopintotarjonnan hyödyntäminen ...	21
3.3. Toiveet ja suunnitelmat yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi.....	23
3.4. Esimerkki Tampereen yliopisto: Tiedekuntatason yhteiset tohtoriopinnot.....	25
4. Yhteiset tohtoriopinnot tutkijakouluissa.....	28
4.1. Tutkijakoulujen yhteisten tohtoriopintojen laajempi jakaminen.....	31
4.2. Muiden tahojen tuottaman tohtoriopintotarjonnan hyödyntäminen ...	34
4.3. Toiveet ja suunnitelmat yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi.....	37
5. Tulosten arviointi ja johtopäätökset.....	40
LÄHTEET.....	44
LIITTEET.....	46

Tiivistelmä

Yliopistojen jatkokoulutuksen kehittäminen on ollut vahvasti esillä suomalaisessa keskustelussa. Puitteet suomalaisen jatkokoulutuksen kehittämiseksi muodostuvat pitkälti Bolognan prosessista, jonka tavoitteena on Euroopan korkeakoulutusalueen (EHEA) perustaminen vuoteen 2010 mennessä.

Suomalainen tohtorikoulutusjärjestelmä on monimuotoinen kokonaisuus, jossa tutkinto voidaan suorittaa erilaisia väyliä pitkin. Tutkijakouluväylä tarjoaa parhaat mahdollisuudet systemaattiseen tohtorikoulutukseen. Suurin osa jatko-opiskelijoista opiskelee kuitenkin tutkijakoulujen ulkopuolisessa koulutuksessa. Jatko-opiskelijan kannalta on tärkeää, että koulutus on laadukasta ja monipuolista, ja että se vastaa muuttuvien työmarkkinoiden tarpeisiin. Esille on noussut myös tarve vahvistaa tohtorikoulutuksen monitieteisyyttä.

Tämän selvityksen tavoitteena oli tuottaa tietoa suomalaisten yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen nykyisestä koulutusyhteistyöstä sekä tulevaisuuden suunnitelmista ja toiveista. Lisäksi haluttiin tiedustella kiinnostusta koulutusyhteistyöhön ja kartoittaa, mitä ovat ne tohtorin osaamisalueet, joihin yhteisesti toteutetut tohtoriopinnot voivat vastata.

Yliopistotason selvityksessä kävi ilmi, että yliopistoissa tehdään jo yhteistyötä jatkokoulutusasioissa. Jyväskylän ja Tampereen yliopistot olivat lähteneet toteuttamaan yliopistotasoista yhteistä opintotarjontaa. Helsingin ja Oulun yliopistoissa yhteistyötä tehtiin pääasiassa tiedekuntien ja tutkijakoulujen välillä. Tampereen teknillinen yliopisto ja Turun yliopisto ilmoittivat olevansa kehittämässä yliopistotasoista yhteistä tarjontaa.

Suurin osa kyselyyn osallistuneista tiedekunnista ilmoitti järjestävänsä yhteisiä tohtoriopintoja. Yhteiset opinnot sisälsivät usein yleistä tieteen teoriaa ja metodologiaa, tieteellistä kirjoittamista, tutkimusetiikkaa, pedagogisia valmiuksia kehittäviä sekä urakehitykseen liittyviä kursseja. Noin puolet tiedekunnista tarjosi näitä opintoja myös muille tahoille. Kaksi kolmasosaa tiedekunnista mainitsi, että heidän opiskelijansa hyödyntävät myös muiden tarjoamaa jatkokoulutustarjontaa. Tiedekunnat ilmaisivat halukkuutta ja tarvetta järjestää ja hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja tulevaisuudessakin, mikäli resurssi- ja työnjakokysymyksiin löydetään sopivia ratkaisuja.

Tutkijakoulut kokivat tarjoavansa paljon yhteistä tohtorikoulutusta. Yhteisten opintojen tavoite oli lähinnä tieteenalan teoriaopintojen tarjoaminen. Lisäksi tavoiteltiin menetelmäosaamista ja käytännöllisten tutkijan taitojen ja siirrettävien taitojen kehittymistä. Suurin osa tutkijakouluista tarjosi yhteisiä tohtoriopintoja myös muille ja ilmoitti, että heidän opiskelijansa hyödyntävät mui-

den tarjoamia tohtoriopintoja (mm. ulkomaisia kursseja). Tutkijakoulut ilmaisivat suurta halukkuutta ja tarvetta järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja myös tulevaisuudessa.

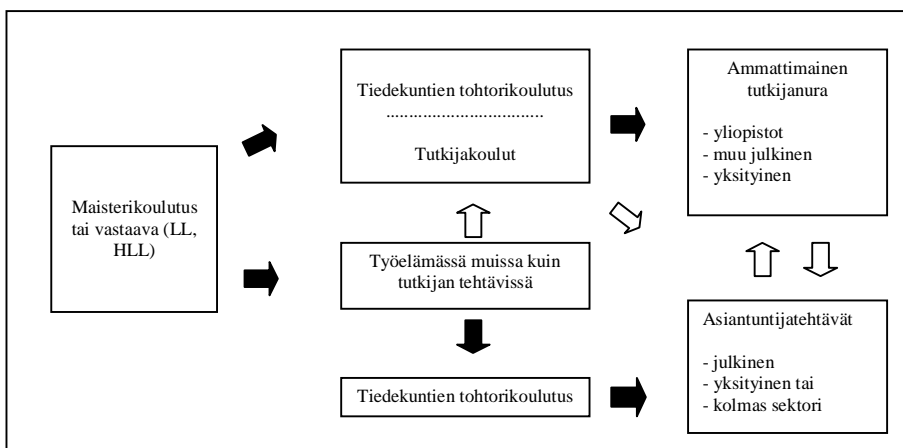
Kaikilla vastaajatasoilla ilmeni tyytymättömyyttä nykyistä joustavan opinto-oikeuden käytäntöä kohtaan. JOO-sopimus ja sen mukainen menettely nähtiin kankeana muotona, joka vaatii usein turhaa työtä. Lisäksi yhteisten tohtoriopintojen toteuttamisen selkeänä haasteena nähtiin opintotarjonnan taroituksenmukaisen laajuuden määrittäminen.

1. Johdanto

Yliopistojen jatkokoulutuksen kehittäminen on ollut vahvasti esillä niin suomalaisessa kuin eurooppalaisessakin keskustelussa. Puitteet suomalaisen jatkokoulutuksen kehittämiseksi muodostuvat pitkälti Bolognan prosessista, jonka tavoitteena on Euroopan korkeakoulutusalueen (EHEA) perustaminen vuoteen 2010 mennessä ja samanaikaisesti eurooppalaisen korkeakoulutuksen kilpailukyvyyn ja vetovoiman lisääminen. Osana Bolognan prosessia tohtorikoulutukselta toivotaankin perinteisen tieteenalakohtaisen tutkimuksen ohella enemmän korkeakoulujen välistä synergiaa, tieteidenvälisyyttä sekä siirrettävien taitojen ja työelämätaitojen koulutustarjontaa (Bergen Communiqué 2005, European University Association 2007, Opetusministeriö 2006a).

Käytännössä suomalainen tohtorikoulutus on monimuotoinen organisatorinen kokonaisuus, johon kuuluu opiskelija, ohjaaja, rahoittaja, laitos, tutkijakoulu ja yliopisto. Näiden toimijoiden väliset suhteet eivät yleensä ole selkeitä ja yksiselitteisiä. (Dill 2006, 59.) Tohtorintutkinto voidaan myös suorittaa erilaisia väyliä pitkin (kuvio 1). Tutkijakouluväylä tarjoaa useimmiten parhaat mahdollisuudet systemaattiseen tohtorikoulutukseen. (Opetusministeriö 2006a, 34–35.) Suurin osa jatko-opiskelijoista opiskelee kuitenkin tutkijakoulujen ulkopuolella järjestettävässä koulutuksessa (Dill 2006, 46; Opetusministeriö 2006b).

Kuvio 1. Erilaiset väylät tohtorikoulutuksessa ja tohtorin uralle, mustat nuolet pääväyliä (muotoiltu Opetusministeriö 2006a, 35).

Jatkokoulutuksen käytännöistä ja kurssitarjonnasta on muodostunut vaihteleva ja rikas kokonaisuus, jonka hahmottaminen on haastavaa. Jatkokoulutuksen rakenteen joustavuus ja jatkokoulutettavien monipuoliset valintamahdollisuudet nähdään kuitenkin tohtorikoulutuksen ihanteena, ja jatkokoulutukselle asetetut tavoitteet antavat toiminnalle suhteellisen väljät puitteet (Suomen Akatemia 2003, 41).

Opetusministeriön (2006b, 42) toteuttaman valtakunnallisen selvityksen *Tulevat tohtorit: Jatko-opiskelijoiden kokemukset ja arviot tohtorikoulutuksesta 2005* mukaan jatko-opiskelijoiden tavoittelemiin tohtorin tutkintoihin kuului yleisimmin väitöskirjatyön lisäksi 40–60 opintopistettä muita opintoja. Lähes kolmasosalla tutkintoon sisältyi 60–80 opintopistettä muita opintoja. Noin kymmenesosalla näitä opintopisteitä oli alle 40 ja noin viidellä prosentilla yli 80. Väitöskirjatyön lisäksi tehtävien muiden opintojen opintoviikkomäärä vaihteli myös tieteenalakohtaisesti. Tekniikan jatko-opiskelijoilla oli tällaisia opintoja huomattavasti muita enemmän: heistä 68 prosentilla oli niitä 60–80 opintopistettä. Lääke- ja hoitotieteiden jatko-opiskelijoista sen sijaan yli viidesosalla oli niitä alle 40 opintopistettä. (Opetusministeriö 2006b, 42.)

Valtioneuvoston 1.8.2005 voimaantulleen asetuksen 21 §:n mukaan tieteellisen jatkokoulutuksen tavoitteena on, että jatko-opiskelija:

- 1) perehtyy syvällisesti omaan tutkimusalaansa ja sen yhteiskunnalliseen merkitykseen sekä saavuttaa valmiudet soveltaa tutkimusalaansa piirissä itsenäisesti ja kriittisesti tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja luoda uutta tieteellistä tietoa;
- 2) perehtyy hyvin oman alansa kehitykseen, perusongelmiin ja tutkimusmenetelmiin; sekä
- 3) saavuttaa sellaisen yleisen tieteenteorian ja tutkimusalaansa liittyvien muiden tieteenalojen tuntemuksen, joka mahdollistaa niiden kehityksen seuraamisen.

Lisäksi voidaan ajatella, että laadukkaan jatkokoulutuksen takaamiseksi yliopistojen olisi mielekästä tarjota sellaisia kursseja, jotka olisivat yhteisiä kaikille tohtorikoulutettaville, kuten kursseja pedagogiikasta, johtamisesta, vuorovaikutuksesta, rahoituksen hakemisesta ja muusta asiantuntemuksen kehittämisestä (Dill 2006, 41–42). Nykykeskustelussa tuodaan vahvasti esiin myös tohtorikoulutuksen monitieteisyyden vahvistaminen. Monitieteinen tutkimus edellyttää kuitenkin tutkijoiden aitoa mielenkiintoa ja motivaatiota. Halua yhteistyöhön voidaan edistää riittävän monipuolisella koulutuksella. Moderniin tutkijankoulutukseen onkin yhteistyön lisäämiseksi hyvä sisällyttää

oman tieteenalan syvällisen opetuksen lisäksi myös tieteellistä yleissivistystä antavia kursseja, jotta syntyy rajapintoja muiden tieteenalojen kanssa. (Markarow 2005, 24.)

Jatkokoulutettavat ovat itsekin ilmaisseet tarpeen monipuolisemmalle kurssitarjonnalle. Högskoleverketin (2006) toteuttamassa katalonialaisille, suomalaisille, irlantilaisille ja ruotsalaisille jatko-opiskelijoille suunnatussa kyselyssä ilmeni, että vaikka monet jatko-opiskelijat ovat tyytyväisiä kursseihinsa, suuri joukko opiskelijoita kokee tarjottujen kurssien olevan epärelevantteja heidän tarpeisiinsa. Ongelman ratkaiseminen voi vaikuttaa kalliilta, koska monet tutkimusympäristöt ovat pieniä ja näin ollen useiden kurssien tarjoaminen voi muodostua yksiköille kohtuuttomaksi vaatimukseksi. Tämän vuoksi yhteistyötä erilaisten korkeakouluinstituutioiden ja tieteenalojen välillä olisi järkevää testata entistä laajemmin. (Högskoleverket 2006, 75.)

Jatko-opiskelijan kannalta erityisen tärkeää on se, että koulutus on riittävän laadukasta ja monipuolista vastaamaan nopeasti muuttuvien työmarkkinoiden tarpeisiin. Tohtoreille olisi luotava uusia selviytymisvälineitä kireillä työmarkkinoilla pärjäämiseksi esimerkiksi elinkeinoelämän kanssa tehtävän yhteistyön avulla. (Arasmo 1998, 155–158.) Tarkoituksenmukaisella koulutuksella on merkitystä, koska se luo perustan sille, mihin tohtorin tutkinnon suorittanut voi työllistyä. Tulevaisuudessa koko tutkimusjärjestelmän tasapainoinen kehittäminen edellyttää myös tohtorin tutkinnon jälkeistä tutkijanuran systemaattista suunnittelua. (Opetusministeriö 2006c, 12.)

Käsillä oleva raportti yhteisistä tohtoriopinnoista perustuu Tampereen yliopiston opetuksen ja tutkimuksen kehittämissyksikön toteuttamiin puhelinhaastatteluihin ja verkkokyselyihin, jotka kohdistettiin Helsingin yliopiston, Jyväskylän yliopiston, Oulun yliopiston, Tampereen yliopiston, Tampereen teknillisen yliopiston ja Turun yliopiston jatkokoulutuksesta vastaaville henkilöille. Selvityksen kohderyhmäksi valittiin kaksi paikallista yliopistoa sekä viiteryhmäksi keskeiset muut kotimaiset monialaiset yliopistot (liite 1). Puhelinhaastattelut toteutettiin yliopistotasolla jatkokoulutuksen johtajille ja kehittämisspääälliköille ja verkkokysely lähetettiin tiedekuntien jatkokoulutusvastaaville sekä tutkijakoulujen vastaaville tahoille.

Yhteisillä tohtoriopinnoilla tarkoitetaan tässä selvityksessä jatko-opiskelijoille yhteiseksi ja yleiseksi suunnattuja opintojaksoja ja kursseja. Jatkokoulutuskäytäntöjen moninaisuuden vuoksi määritelmä on suhteellisen laaja ja vaihtelee myös sen suhteen, tarkoitetaanko opintojaksoilla ja kursseilla yliopistotasoisia, tiedekuntatasoisia vai tutkijakoulutasoisia yhteisiä tohtoriopintoja. Yhteisten tohtoriopintojen hahmottamiseksi määritelmä jätettiin kuitenkin väljäksi, jotta saataisiin mahdollisimman monipuolisesti kartoitettavaa tietoa

olemassa olevista yhteisiksi tarkoitetuista opinnoista niin yliopistotasolta, tiedekuntatasolta kuin tutkijakoulutasoltakin.

1.1. Selvityksen tavoitteet

1. Tämän selvityksen yleisenä tavoitteena on *tuottaa lisätietoa suomalaisten yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen nykyisestä koulutusyhteistyöstä sekä tulevaisuuden suunnitelmista ja toiveista*. Tarkoituksena on tuoda esiin, miten yhteisiä tohtoriopintoja on järjestetty tällä hetkellä ja ollaanko nykyisiin käytäntöihin tyytyväisiä. Pyrkimyksenä on lisäksi selventää, mitä tulevaisuudessa on suunnitteilla ja miten koulutustarjontaa halutaan edelleen kehittää.

2. Selvityksen yhtenä osatavoitteena on *lisätä ymmärrystä valitun kohde-ryhmän kokemuksista ja kiinnostuksesta laajempaan koulutusyhteistyöhön*. Tarkoituksena on kartoittaa, tarjotaanko omia yhteisiä tohtoriopintoja myös muille kiinnostuneille tahoille ja hyödynnetäänkö merkittävässä määrin myös muiden tahojen tuottamaa yhteistä tarjontaa. Keskeistä on tuoda esiin, miten koulutusyhteistyö on yleisesti koettu ja mihin suuntaan yhteistyön toivottaisiin tulevaisuudessa kehittyvän.

3. Selvityksen toisena osatavoitteena on *kartoittaa, mitä ovat sellaiset keskeisiksi koetut tohtorin osaamisalueet ja -sisällöt, joihin yhteisesti toteutetut tohtoriopinnot voivat tai voisivat vastata*. Tarkoituksena on hahmottaa, onko yhteisesti toteutetuista tohtoriopinnoista löydettävissä yhteisiä toistuvia teemoja ja koulutussisältöjä. Pyrkimyksenä on myös selventää, olisiko jonkin teeman mukaiselle koulutukselle erityistä tarvetta, vaikka sen osalta ei olla vielä toteutettu yhteisiä opintoja.

1.2. Toteutus ja tiedonhankintavälineet

Selvityksestä lähetettiin tiedote kohdeyliopistoille joulukuun alussa 2007 (liite 2). Tiedonannossa toivottiin, että tieto alkavasta selvitystyöstä ohjataan yliopiston jatkokoulutuksesta vastaavalle johtajalle tai kehittämisspäällikölle, tiedekuntien jatkokoulutusvastaaville sekä yliopiston omille ja sen koordinoimille tutkijakouluille. Tiedotteen lähettämisen jälkeen toteutettiin puhelinhaastattelut yliopistotason yhteisistä tohtoriopinnoista kohdeyliopistojen jatkokoulutuksesta vastaaville henkilöille joulutammikuussa 2007–2008 (liite 3).

Verkkokysely tiedekunnille ja tutkijakouluille toteutettiin samoihin aikoihin kuin em. puhelinhaastattelut. Tiedekunnille suunnattu avoin kysely lähetettiin

30 tiedekunnalle eli kaikille kohdeyliopistojen tiedekunnille Tampereen yliopistoa ja Tampereen teknillistä yliopistoa¹ lukuun ottamatta (liitteet 4 ja 5). Tampereen yliopiston tiedekunnille toteutettiin verkkokyselyä vastaavat haastattelut. Tiedekuntakysely suunnattiin pääasiassa tiedekuntien jatkokoulutusvastaaville ja vaihtoehtoisesti hallintopäälliköille, jos tiedekunnassa ei ollut selkeää jatkokoulutusvastaavan tehtävää. Kyselyn saatteessa esitettiin toivomus, että tiedekuntakysely ohjattaisiin tiedekunnan jatko-opinnoista vastaavalle tai kyselyyn vastaamaan soveltuvalla henkilöllä.

Tutkijakouluille suunnattu vastaava avoin kysely lähetettiin 101 tutkijakoululle eli kaikille kohdeyliopistojen koordinoimille ja omille tutkijakouluille (liitteet 6 ja 7). Tutkijakoulukysely suunnattiin pääasiassa tutkijakoulujen koordinaattoreille ja vaihtoehtoisesti johtajille, jos tutkijakoulussa ei ollut varsinaista koordinaattoria. Tutkijakoulukohderyhmä määriteltiin selvityksen alussa varsin laajaksi ja kysely lähetettiin niin opetusministeriön rahoittamille tutkijakouluille, yliopistojen omille tutkijakouluille kuin muutamille tutkijankoulutusohjelmillekin.

Tiedekuntakyselyn ja tutkijakoulukyselyn kysymykset liittyivät seuraaviin teemoihin (liitteet 5 ja 7):

1. Omat yhteiset tohtoriopinnot

Tarkoituksena oli selvittää, onko tiedekunnalla tai tutkijakoululla yhteisiä tohtoriopintoja, millaisia ne ovat, miten koulutustarjontaan on päädytty, kuka koordinoi koulutustarjontaa, millaisiin koulutustarpeisiin ja -tavoitteisiin yhteiset tohtoriopinnot vastaavat ja miten näitä tavoitteita on saavutettu.

2. Yhteisten tohtoriopintojen laajempi jakaminen

Tarkoituksena oli selvittää, tarjoaako tiedekunta tai tutkijakoulu omia opintojaan myös muille kiinnostuneille tahoille, mitkä tahot ovat hyödynneet tällaista koulutustarjontaa, mitä opintoja nämä ovat olleet ja millaisia kokemuksia tällaisesta yhteistyöstä on.

¹ Tampereen teknillisessä yliopistossa oli selvityksen tekohetkellä käynnissä rakenteellisia muutoksia: aikaisemmat 12 osastoa muutettiin viideksi tiedekunnaksi. Tiedekuntiin siirtymisen tarkoituksena oli lisätä poikkitieteellistä yhteistyötä ja korostaa Tampereen teknillisen yliopiston profiloitumista valittujen huippualojen ympärille.

3. Muiden tahojen tuottaman tohtoriopintotarjonnan hyödyntäminen

Tarkoituksena oli selvittää, hyödyntääkö tiedekunta tai tutkijakoulu merkittävässä määrin muiden tahojen järjestämiä yhteisiä tohtoriopintoja, mitä ja minkä tahon järjestämää koulutusta jatko-opiskelijat hyödyntävät, millaisiin koulutustarpeisiin ja -tavoitteisiin nämä tohtoriopinnot vastaavat ja millaisia kokemuksia tällaisesta yhteistyöstä on.

4. Toiveet ja suunnitelmat yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi

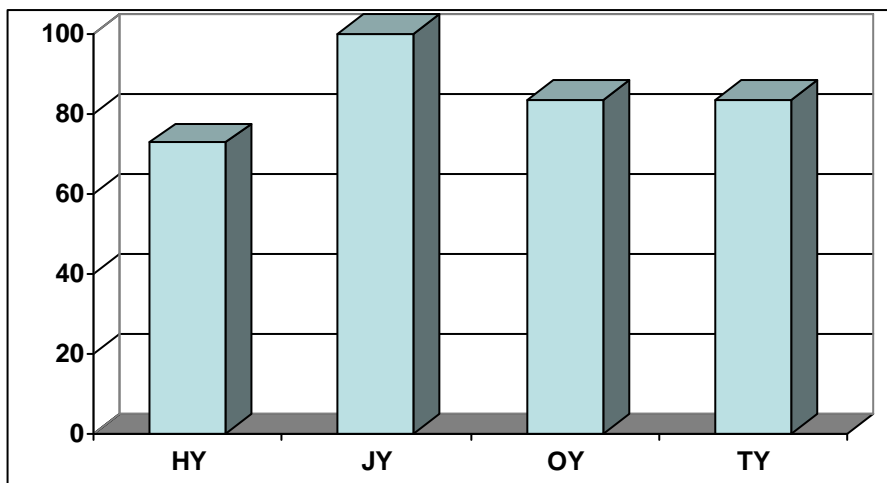
Tarkoituksena oli selvittää, saattaisiko tiedekunnassa tai tutkijakoulussa olla vielä yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa ja hyödynnettävissä olevaa jatkokoulutusta, onko tulevaisuudessa halukkuutta ja tarvetta järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja, millaisin ehdoin yhteisiä tohtoriopintoja voitaisiin tulevaisuudessa järjestää ja hyödyntää sekä mitä toiveita ja suunnitelmia tiedekunnalla on yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

1.3. Kysely- ja haastatteluaineistot

Yliopistotason puhelinhaastattelut toteutettiin kaikille kohderyhmän yliopistoille. Tiedekuntakyselyyn vastasi 83 % (25/30) tavoitelluista tiedekunnista ja tutkijakoulukyselyyn vastasi 52 % (53/101) kohderyhmään määritellyistä tutkijakouluista.² Tiedekuntakyselyyn vastasi Helsingin yliopistosta 8/11 tiedekuntaa (72,7 %), Jyväskylän yliopistosta 7/7 tiedekuntaa (100 %) ja Oulun sekä Turun yliopistoista molemmista 5/6 tiedekuntaa (83,3 %, ks. kuvio 2). Tampereen yliopiston kaikki tiedekunnat osallistuivat verkkokyselyä vastaavaan haastatteluun.

² Tutkijakoulukyselyyn vastasi kokonaisuudessaan 54 tutkijakoulujen edustajaa, mutta yhdestä tutkijakoulusta vastasi sekä koordinaattori että johtaja, joten näistä kahdesta vastauksesta muotoiltiin tutkijakoulun yksi yhteinen vastaus. Lisäksi kaksi vastanneista tutkijakouluista oli tiedekuntien omia tutkijakouluja, ja nämä vastaukset analysoitiin tiedekuntatason yhteisten tohtoriopintojen yhteydessä. Tutkijakouluanalyysissä on täten 51 tutkijakoulua. Neljän tutkijakoulun osalta tuli ilmoitus, etteivät ne ehtineet tai kyenneet vastaamaan kyselyyn.

Kuvio 2. Tiedekuntien vastausprosentit yliopistoittain.

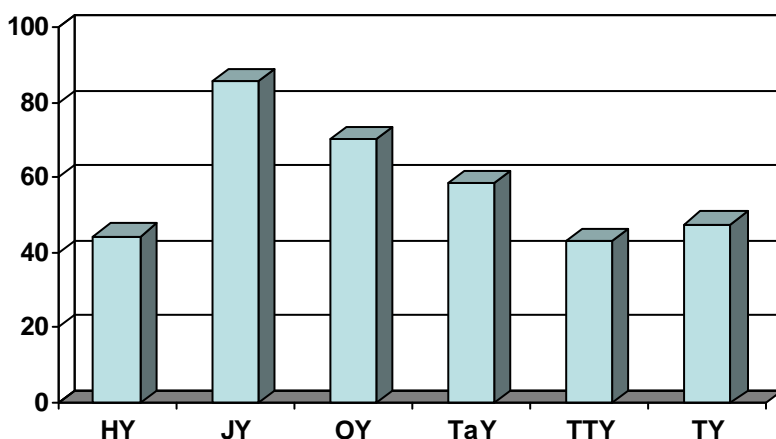
Tiedekuntakyselyyn vastanneilla oli hyvin erilaisia tehtävänimikkeitä. Joissain tiedekunnissa kyselyyn vastasi kaksi eri henkilöä, joten kyselyyn vastanneiden tiedekuntien määrä ei vastaa täysin tehtävänimikkeiden määrää (taulukko 1).

Taulukko 1. Tiedekuntakyselyyn vastanneet henkilöt tehtävänimikkeittäin.

Tehtävänimike	Vastaajia
opintoasiainpäällikkö	5
tiedekunnan suunnittelija	4
korkeakoulusihteeri	3
tiedesihteeri, tutkijakoulukoordinaattori, tohtorikoordinaattori, jatkokoulutussuunnittelija, jatkotutkintojen apulaissihteeri, hallintopäällikkö, professori, opintopäällikkö, laitoksen suunnittelija, tutkimuskoordinaattori, erikoissuunnittelija, yliassistentti, koulutuspäällikkö	1 per tehtävänimike

Tutkijakoulukyselyyn vastasi Helsingin yliopistosta 20/45 tutkijakoulua (vastausprosentti 44,4), Jyväskylän yliopistosta 6/7 tutkijakoulua (85,7 %), Oulun yliopistosta 7/10 tutkijakoulua (70 %), Tampereen yliopistosta 7/12 tutkijakoulua (58,3 %), Tampereen teknillisestä yliopistosta 3/7 tutkijakoulua (42,9 %) ja Turun yliopistosta 10/21 tutkijakoulua (47,6 %, ks. kuvio 3). Helsingin yliopiston tutkijakoulujen kohderyhmässä oli mukana myös tutkijakouluohjelmia.

Kuvio 3. Tutkijakoulujen vastausprosentit yliopistoittain.

Tutkijakoulukyselyyn vastasivat pääasiassa tutkijakoulujen koordinaattorit ja johtajat, joten vastaajien tehtävänimikkeet eivät vaihdelleet siinä määrin kuin tiedekuntakyselyssä. Muutamia yksittäisiä erilaisia tehtävänimikkeitä kuitenkin ilmeni (taulukko 2).

Taulukko 2. Tutkijakoulukyselyyn vastanneet henkilöt tehtävänimikkeittäin.

Tehtävänimike	Vastaajia
tutkijakoulun koordinaattori	24
tutkijakoulun johtaja	22
johtoryhmän puheenjohtaja	2
tutkijakoulun varajohtaja, projektikoordinaattori, suunnittelija, korkeakoulusihteeri, tutkijakoulusihteeri, hankkeen johtaja	1 per tehtävänimike

1.4. Selvitysaineistojen arviointia

Kaikki yliopistot vastasivat yliopistotasolla toteutettuun puhelinhaastatteluun niin laajasti ja monipuolisesti kuin se oli yleisesti ottaen mahdollista. Koska kaikissa yliopistoissa ei toteutettu yhteisiä tohtoriopintoja, haastattelukysymykset painottuivat joissain tapauksissa enemmän tulevaisuuden suunnitelmiin ja toiveisiin. Verkkokyselyyn vastasi 83 % tiedekunnista ja 52 % tutkijakouluista. Lisäksi kaikki Tampereen yliopiston tiedekunnat osallistuivat verkkokyselyä vastaavaan haastatteluun. Otoksen voidaan katsoa olevan selvityksen tavoitteiden kannalta riittävä, ja se edustaa monipuolisesti erilaisten tiedekuntien ja tutkijakoulujen muodostamaa kokonaisuutta.

Tiedekuntien vastausprosentteissa ei ollut kovin merkittäviä eroja yliopistotaitain (vrt. kuvio 2). Jyväskylän yliopisto oli kuitenkin selkeästi aktiivisin vastaaja, jonka jälkeen tulivat Oulun ja Turun yliopistot. Vastausprosentteista voi päätellä, että yliopistoissa on kiinnostusta yhteisiä tohtoriopintoja kohtaan. Jyväskylän yliopistossa toteutettu suhteellisen laaja yhteinen tohtoriopintotarjonta on saattanut lisätä ko. tiedekuntien tietoisuutta ja mielenkiintoa yhteisiin tohtoriopintoihin liittyviin tarkasteluihin.

Tutkijakoulukyselyn vastausprosentteissa oli hiukan enemmän yliopistojen välistä vaihtelevuutta (ks. kuvio 3). Vastaaminen oli aktiivisinta Jyväskylän, Oulun ja Tampereen yliopiston koordinoimissa tutkijakouluissa. Vastausprosentti oli alle 50 Turun ja Helsingin yliopistossa sekä Tampereen teknillisessä yliopistossa. Vastaamisen aktiviteettieroja on vaikea selittää yliopistojen

erilaisuuteen viittaamalla. Havaintojemme mukaan näyttää pikemminkin siltä, että tutkijakoulujen yksikkökoko selittää näitä eroja: pienet yksiköt vastasivat isompia hanakammin. Pienillä tutkijakouluilla lienee suurempi tarve hyödyntää erilaisia yhteisiä tohtoriopintoja, johtuen rajallisesta mahdollisuudesta laajempaan omaan koulutustarjontaan.

2. Yhteiset tohtoriopinnot yliopistoissa

Tässä selvityksessä yhteisiä tohtoriopintoja tarkastellaan kolmesta erilaisesta näkökulmasta. Ensin tarkastellaan yliopistotasoisia, toiseksi tiedekuntatasoisia ja kolmanneksi tutkijakoulutasoisia yhteisiä tohtoriopintoja. Yliopistotasolla toteutettavat yhteiset tohtoriopinnot ovat monissa yliopistoissa kehitteillä, mutta kaikki yliopistot eivät ole kokeneet niitä vielä välttämättä tarkoituksenmukaisiksi. Yliopistotasolla toteutetuissa puhelinhaastatteluissa nousi esiin muutamia hyviä käytäntöjä ja mahdollisia tulevaisuuden suunnitelmia.

Koko yliopistotason jatkokoulutuksen johtajille, kehittämispäälliköille ja vastaaville tahoille toteutetussa puhelinhaastattelussa yhteiset tohtoriopinnot määriteltiin seuraavasti:

Yhteisillä tohtoriopinnoilla tarkoitetaan sellaisia yleisiä ja yhteisiksi tarkoitettuja opintojaksoja ja kursseja, joita tarjotaan yliopistotasolla tai laajemmin. Yhteisten tohtoriopintojen kohderyhmänä ovat kaikki yliopiston omat jatko-opiskelijat ja mahdollisesti myös muiden yliopistojen jatko-opiskelijat.

Varsinaisesti yliopistotason organisoimia yhteisiä tohtoriopintoja ovat lähteneet toteuttamaan Jyväskylän yliopisto ja Tampereen yliopisto. Oulun yliopistossa, Helsingin yliopistossa, Tampereen teknillisessä yliopistossa ja Turun yliopistossa ei ole koko yliopistotason yhteisiä tohtoriopintoja. Yliopistot ovat kooltaan ja luonteeltaan erilaisia, ja jatko-opinnot on järjestetty niissä vaihtelevilla tavoilla. Kiinnostusta yhteisten tohtoriopintojen toteuttamiseen on lähes kaikilla kohderyhmän yliopistoilla.

2.1. Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopistossa lähdettiin organisoimaan yhteisiä tohtoriopintoja syksyllä 2006. Yliopisto päätti tuolloin perustaa Ihmistieteiden metodikeskuksen (IHME) koordinoimaan ko. toimintaa. IHME sijaitsee yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa, sillä paikallisen selvitysryhmän mukaan tiedekuntavetoinen metodikoulutus nähtiin Jyväskylän yliopistossa parempana vaihtoehtona kuin keskushallintovetoinen metodikoulutus. IHME toimii hankerahalla vuoteen 2012 asti ja palvelee kaikkia yliopiston jatko-opiskelijoita.

IHME organisoii kolmenlaisia kursseja: yleistieteellisiä kursseja, menetelmäkursseja sekä työelämätaitoihin ja urasuunnitteluun liittyviä kursseja. Yleistieteelliset kurssit käsittelevät esimerkiksi tutkimusetiikkaa ja tieteenteoriaa ja

ovat näin ollen päteviä ja kysytyjä yli tiedekuntarajojen. Menetelmäkoulutus sisältää kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten menetelmien koulutusta. Tehtävää varten on sijoitettu kaksi virkaa Ihmistieteiden metodikeskukseen. Työelämä-taitoihin ja urasuunnitteluun liittyviä kursseja ovat tutkijataitoja kartuttavat kurssit kuten tieteellinen kirjoittaminen ja esiintymistaitokoulutus sekä tieteellisiä taitoja kartuttavat kurssit kuten tutkimussuunnitelmien laatimisen koulutus. Tohtoriopintojen lisäksi IHME järjestää myös post doc -tason väitöskirja-ohjaajan kurssin.

Yhteisiin tohtoriopintoihin on osallistunut jatko-opiskelijoita kaikista yliopiston tiedekunnista ja vuonna 2007 metodikeskus tuotti noin 1500 opintopistettä. Eniten kursseille ovat osallistuneet kasvatustieteellisen tiedekunnan ja humanistisen tiedekunnan jatko-opiskelijat ja sen jälkeen yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan jatko-opiskelijat. Opintoja kohtaan on ollut kiinnostusta ja osalle kursseista on ollut jonoa. Tällä hetkellä Jyväskylän yliopistossa pohditaan, miten ns. kurssipaletin runkokurssit ja vaihtuva-alaiset kurssit voisivat asettua tämän alkuaallon jälkeen. Apuna käytetään tilastoseurantaa, ja kursseista kerätään palautetta mm. verkkopalautekaavakkeen avulla.

Jyväskylän yliopistolla on kiinnostusta tarjota yhteisiä tohtoriopintojaan muille yliopistoille ja yliopistolta löytynee myös tarvetta hyödyntää muiden yliopistojen tarjoamia yhteisiä tohtoriopintoja, mikäli tällaisen toiminnan käytännön organisointikysymykset ratkaistaan. Vaihtoehtona voisi olla jatko-opiskelun joustava opinto-oikeus (nk. JOO-oikeus), jolloin opiskelijat liikkuisivat yliopistojen välillä. Kevyempi ja halvempi vaihtoehto saattaisi kuitenkin olla se, että opettajat liikkuvat. Moderni tieto- ja viestintätekniikka voisi myös auttaa tällaisissa yhteiskoulutushankkeissa.

Jyväskylän yliopiston kokemuksen mukaan yhteisten tohtoriopintojen järjestäminen on järkevää toimintaa sen tiedekuntarajat ylittävän luonteen ja sen mahdollistaman synergian vuoksi. Kun kurssit järjestetään keskitetysti, niille voidaan saada enemmän osallistujia ja mukaan saadaan myös parhaimmat asiantuntijat. Jyväskylän yliopistossa puolet yhteisistä kursseista järjestetään englannin kielellä, mikä palvelee sekä kansainvälisiä opiskelijoita että tarjoaa suomalaisille opiskelijoille valmiuksia toimia kansainvälisessä ympäristössä. Yliopisto ei kuitenkaan pidä itsestäänselvytenä, että kaikki kurssit ovat englanniksi, sillä suomalaisten opiskelijoiden kynnystä osallistua ei tule nostaa.

2.2. Tampereen yliopisto

Tampereen yliopistossa on järjestetty yhteisiä tohtoriopintoja syksystä 2007 lähtien. Yhteisten tohtoriopintojen järjestelmä hahmottui alkujaan yliopiston

työryhmän suositusten perusteella. Yhteisten tohtoriopintojen lähtökohtana olivat yliopiston laitosten ilmaisemat tarpeet tällaiselle yhteiselle koulutukselle. Toiminnan alkuvaiheessa uuden opintotarjonnan järjestämistä ja yhteisten tohtoriopintojen kokonaisuutta koordinoi Tampereen yliopiston opetuksen ja tutkimuksen kehittämissyksikkö (OTUKE), mutta koordinaatiovastuu on siirtymässä Yhteiskuntatutkimuksen instituuttiin (YTI) kevään 2008 aikana.

Tampereen yliopiston yhteisiin tohtoriopintoihin kuuluu kolmesta opintojaksosta muodostuva tieteenfilosofian, argumentaatioteorian ja tutkimusetiikan opintokokonaisuus sekä intensiivinen Academic Writing -kurssi. Yhteisten tohtoriopintojen tavoitteena on mahdollistaa tohtorien yleisen ja monitieteisen asiantuntemuksen syventyminen. Yleisellä opintotarjonnalla pyritään vahvistamaan erityisesti yleisiä tutkijantaitoja ja tohtoreille ominaisia työelämävalmiuksia. Taustalla on ajatus, että tutkijaksi koulututtuvan tohtorin tieteenalasisidonnainen osaaminen rakentuu pääosin muissa tutkinto-opinnoissa ja etenkin väitöskirjatyöskentelyssä. (Tampereen yliopisto 2007, 2–3.)

Yhteisten tohtoriopintojen pilottikurssit käynnistettiin Tampereen yliopistossa syksyllä 2007, joten toiminnasta ei ole vielä pitkäaikaisia kokemuksia. Tällä hetkellä kurssit ovat kuitenkin täyttyneet tasaisesti ja niille on osallistunut opiskelijoita eri tieteenaloilta. Palautetta on kerätty toistaiseksi opettajakohdaisesti.

Yhteistä tohtoriopintotoimintaa kehitetään nyt ensikokemukset ja -palautteet huomioiden. Kehitystyötä jatketaan yhteistyössä tiedekuntien, tutkijakoulujen ja opiskelijoiden kanssa, jotta opintotarjonta kattaisi mahdollisimman monen toimijan tarpeita. Tällä hetkellä pohdinnassa on tulevaisuuden koulutustarjotimen koostumus. Keskeiseksi on koettu sen puntarointi, missä määrin tarvitaan yleisluontoisia kaikille soveltuvia yhteisiä opintoja ja missä määrin on syytä tuottaa räätälöityä tieteenalakohtaiset erityistarpeet huomioivaa koulutusta.

2.3. Muut yliopistot

Oulun yliopistossa ei ole yliopiston organisoimia yhteisiä tohtoriopintoja, mutta tiedekunnat käyttävät hyväkseen toisten tiedekuntien kursseja ja yhteistyötä tehdään myös tutkijakoulujen kanssa. Yliopiston tutkimus- ja innovaatiopalvelut -yksikkö on järjestänyt tutkijakouluille koulutuksia esimerkiksi imateriaalioikeuksista ja patenttioikeuksista sekä tutkimuspalveluiden ja opetuksen kehittämisen yhteistyönä on järjestetty väitöskirjaohjaajille työpaja. Oulun yliopisto ei ole varsinaisesti päättänyt järjestää yhteisiä yliopistotasoi-

sia tohtoriopintoja tulevaisuudessa, mutta ajatus nähdään mahdollisena, jos vain löydetään resursseja ko. järjestämiseen.

Helsingin yliopistossa ei ole järjestetty yliopistotasoisia yhteisiä tohtoriopintoja, mutta yliopiston eri kampuksilla on virinnyt keskustelua mahdollisesta yhteistyöstä³. Tutkijakoulut ovat järjestäneet Helsingin yliopistossa yhteisiä tohtoriopintoja jo aikaisemminkin, mutta kaikesta mahdollisesta yhteistyöstä ei ole olemassa virallista tietoa. Yliopistossa on selkeä työnjako: tiedekunnat ovat vastuussa jatkokoulutuksesta ja hallinto tukee ko. toimintaa. Esimerkki tästä: yliopisto on resursoinut Viikin kampuksella toteutettavaa hanketta, jossa pyritään yhdistämään opetusta eri tieteenaloilla ja tähän liittyy myös tohtorikoulutuksen yhteistyö. Helsingin yliopiston tiedekuntakoko mahdollistaa sen, että tiedekunnat käsittelevät täysin itsenäisesti jatkokoulutusasioita.

Tampereen teknillisessä yliopistossa ei ole yhteisiä yliopistotasoisia tohtoriopintoja, mutta kiinnostusta yhteistyötä kohtaan on. Yliopistossa on juuri käynnistymässä suunnitteluprosessi yhteisten tohtoriopintojen kehittämiseksi ja järjestämiseksi. Yliopistolla on perinteitä työelämävalmiuksiin liittyvän osaamisen kouluttamiseen, mutta tieteellisten valmiuksien koulutukseen kaivataan vahvistusta. Tätä tarvetta saattaisivat yliopistojen väliset yhteiset tohtoriopinnot palvella.

Turun yliopistossa ei ole varsinaisesti organisoitu yliopistotasoisia yhteisiä tohtoriopintoja, mutta yliopistossa on huomattu, että yhteisille tohtoriopinnoille on kiinnostusta. Tästä esimerkkinä on vuonna 2007 järjestetty perustutkinto-opiskelijoille suunnattu projektijohtamisen koulutus, jonne myös jatko-opiskelijat innokkaasti pyrkivät. Yhteiset tohtoriopinnot ovat Turun yliopistossa kehitteillä ja paikallinen opetus- ja tutkimusneuvosto sekä tiedekunnat ovat pohtineet asiassa etenemistä. Yliopiston ura- ja rekrytointipalveluilla sekä yliopiston henkilöstökoulutuksella saattaa olla jatkossa rooli opintojen järjestämisessä. Tulevien kurssien teema-alueita voivat olla esimerkiksi työelämätarpeet, opintojen jäntevöittäminen ja opintojen suunnittelun ja ohjauksen kehittäminen.

³ Taustan tälle intressille muodostaa Helsingin yliopiston konsistorin päätös tohtoritutkinnon rakenteesta erinäisine opintoineen.

3. Yhteiset tohtoriopinnot tiedekunnissa

Tiedekunnille lähetetyssä avoimessa kyselylomakkeessa yhteiset tohtoriopinnot määriteltiin seuraavasti:

Yhteisillä tohtoriopinnoilla tarkoitetaan sellaisia yleisiä ja yhteisiksi tarkoitettuja kursseja, joita tarjotaan (tai voidaan tarjota) tiedekuntatasoisesti tai laajemminkin. Yhteisten tohtoriopintojen kohderyhmä on joko tiedekunnan (kaikki) omat jatko-opiskelijat, oman ja joidenkin muiden tiedekuntien (tms. tahojen) jatko-opiskelijat tai koko yliopiston jatko-opiskelijakunta.

Tarkoituksena oli selvittää, onko tiedekuntatasolla organisoitu yhteisiä tohtoriopintoja. Vastauksien perusteella 72 % (18/25) tiedekunnista oli järjestänyt yhteisiä tohtoriopintoja⁴. Seitsemässä tiedekunnassa ei ollut järjestetty yhteisiä tohtoriopintoja, mutta näistä kaksi ilmoitti voivansa tulevaisuudessa toteuttaa ja tarjota tiettyjä yhteisiä tohtoriopintoja. Näiden suunniteltujen yhteisten tohtoriopintojen järjestämisen edellytyksenä nähtiin kuitenkin lisäresursit. Myös yliopistotason järjestämää yhteistä tohtorikoulutusta toivottiin jatkokoulutuksen tueksi. Kahdella tiedekunnalla ei ollut erityistä tarvetta tällä hetkellä toteuttaa yhteisiä tohtoriopintoja, koska laitokset vastasivat pääasiassa jatkokoulutuksesta. Muiden järjestämistä yhteisistä tohtoriopinnoista nämä kaksi tiedekuntaa olivat kuitenkin kiinnostuneita.

Kaksi tiedekuntaa ilmoitti, että yhteisten tohtoriopintojen järjestäminen on mahdollista tulevaisuudessa, ja toinen näistä olikin jo järjestänyt yhden tutkimusrahoitusta käsittelevän yhteisen kurssin. Yksi tiedekunta ilmoitti järjestävänsä vuosittain kesäkoulun yhteistyössä alan tutkijakoulujen kanssa ja suhtautuvansa avoimin mielin mahdollisten oma alaa tukevien yhteisten tohtoriopintojen tarjoamiseen.

Tiedekunnat järjestivät sisällöltään hyvin erilaisia yhteisiä tohtoriopintoja. Yleensä kurssit olivat yleisiä tieteenteoriaan ja metodologiaan liittyviä kursseja ja useimmiten yhteisiin tohtoriopintoihin sisältyi myös erilaisia tieteellisen kirjoittamisen kursseja, tieteiden ja tutkimuksen etiikkaa, pedagogisia valmiuksia kehittäviä kursseja sekä urakehitykseen liittyviä kursseja. Pääasiassa opintojen tavoitteeksi mainittiin tieteelliseen asiantuntijuuteen kasvaminen

⁴ Tosin kahdessa tiedekunnassa kurssit järjestettiin tiedekuntaan perustetussa omassa tutkijakoulussa ja kahdessa tiedekunnassa taas yhteistyössä alan tutkijakoulun kanssa. Lisäksi kahdessa tiedekunnassa oli perustettu erityinen jatko-opintoja tuottava yksikkö, joka ei kuitenkaan ollut tutkijakoulu.

ja väitöskirjaprosessin tukeminen. Suurin osa tiedekunnista koki saavuttaneensa hyvin yhteisille tohtoriopinnoille asettamia tavoitteita, mutta muuttamat uskoivat toimintansa vaativan vielä kehittämistä:

”Koulutus osittain täyttää tavoitteet, mutta tarkoituksenamme on [...] monipuolistaa koulutustarjontaamme.”

”Jatko-opiskelijoille suunnatut kurssit olivat pilottikursseina syksyllä 2007. Tavoitteena oli kerätä kokemuksia kysynnästä ja sisällöstä. Opimme, että ensimmäiselle periodille sijoitettu [...] kurssi oli liian aikaisin, eli tieto uudenlaisesta kurssista ei ollut vielä saavuttanut opiskelijoita. Syksyllä 2008 kurssi pidetään toisella periodilla.”

”Kehitystyön alkuun on päästy hyvin. Jatkossa tarvitaan ehkä lisää syvyyttä ja laajuutta.”

Tiedekunnat olivat päätyneet pääasiassa jatko-opiskelijoiden koulutustarpeiden ja toiveiden ohjaamina yhteisten tohtoriopintojen tuottajiksi, ja usein tiedekunnan johto oli ollut aloitteellinen opintojen aloittamisessa ja kehittämisessä. Tiedekunnissa oli yleensä jatkokoulutuksesta vastuussa oleva koordinaattori tai vastaava henkilö, joka huolehti koulutustarjonnan käytännön koordinoinnista. Usein myös tiedekunnan tutkimus- ja jatkokoulutustoimikunta tai vastaava taho oli vastuussa koordinoinnista tai ainakin vastasi koulutustarjonnan sisällöstä. Joissain tapauksissa tiedekunnan tietty oppiaine, yksikkö tai laitos oli vastuussa yhteisten tohtoriopintojen koordinoinnista. Jos tiedekunnan yhteiset tohtoriopinnot järjestettiin tiedekunnan omassa tutkijakoulussa tai yhteistyössä tutkijakoulun kanssa, tutkijakouluorganisaatio vastasi yleensä jatkokoulutuksen koordinoinnista.

3.1. Tiedekuntien yhteisten tohtoriopintojen laajempi jakaminen

Selvitykseen vastanneista tiedekunnista 72 % toteutti yhteisiä tohtoriopintoja ja 44 % (11/25) tarjosi omia yhteisiä tohtoriopintojaan myös muille tahoille. Seitsemän tiedekuntaa ei näin ollen tarjonnut toteuttamiaan yhteisiä tohtoriopintoja muille. Näistä kaksi tiedekuntaa ilmoitti kyllä voivansa tulevaisuudessa tarjota opintojaan muille ja kahdella tiedekunnalla saattaisi myös olla tulevaisuudessa tarjottavaa, mutta tilanne oli vielä avoin. Kolmella tiedekunnalla ei ollut tarjottavaa muille, mutta niissä nähtiin yhteisten tohtoriopintojen toteuttamisen, tarjoamisen ja hyödyntämisen järkevänä toimintana, jossa olisi mielekästä olla mukana.

Yhteisiä tohtoriopintoja tarjoavien tiedekuntien koulutustarjontaa hyödynsivät pääasiassa saman yliopiston muut tiedekunnat. Joissain vastauksissa hyödyntäjiksi mainittiin myös tutkijakoulut ja muut yliopistot. Yhdessä vastauksessa kritisoitiin nykyistä JOO-sopimuskäytäntöä liian jäykäksi ja aikaa vieväksi ja toivottiin koko järjestelmän kehittämistä.

Vain kolme tiedekuntaa eritteli kursseja, joita muut tahot olivat hyödyntäneet paljon. Yleensä kaikkia tiedekunnan tarjoamia yhteisiä tohtoriopintoja hyödynnettiin. Tiedekuntien kokemukset yhteisten tohtoriopintojen laajemmasta jakamisesta vaihtelivat. Omaan yhteistyöhön oltiin lähes poikkeuksetta tyytyväisiä, mutta muutamat vastaajat mainitsivat kehittämiskohteitakin:

”Olen tyytyväinen yhteistyöhön lukuunottamatta taloudellista tukea, jota emme saa muilta.”

”Tieteenalamme jatkokoulutus ja tutkimus on Suomessa suhteellisen suppeaa. Yhteistyö on tällöin välttämätöntä korkean laadun takaamiseksi. Yhteistyö voisi olla aina tiivimpääkin, mutta nykytilaan voi olla suhteellisen tyytyväinen.”

”Lisää yhteistyötä! Sitä on ollut työlästä ja aikaa vievää viedä eteenpäin. Sille ei ole valmiita malleja tai käytäntöjä. Meillä ollaan jo paljon pidemmällä kuin muualla.”

3.2. Muiden tahojen tuottaman tohtoriopintotarjonnan hyödyntäminen

Muiden tahojen tarjoamia tohtoriopintoja hyödynsi merkittävässä määrin 68 % (17/25) tiedekunnista. Kahdeksan tiedekuntaa ei siten ilmoittanut hyödyntävänsä muiden tahojen järjestämiä yhteisiä tohtoriopintoja. Näistä muutamat olivat kuitenkin pohtimassa, miten yhteisten tohtoriopintojen järjestelmää tulisi kehittää ja mitkä voisivat olla tulevaisuudessa tarkoituksenmukaisimmat yhteistyökumppanit. Useimmiten tiedekunnat, jotka eivät toteuttaneet yhteisiä tohtoriopintoja tai jotka eivät tarjonneet omia yhteisiä tohtoriopintojaan muille kiinnostuneille tahoille, eivät myöskään hyödyntäneet muiden tahojen järjestämiä yhteisiä tohtoriopintoja.

Yleisesti vastauksista voi päätellä, että tiedekuntien jatko-opiskelijat hyödynsivät monipuolisesti erilaisten tahojen järjestämää jatkokoulutusta. Harva vastaaja kykeni erittelemään kaikkea tohtoriopintotarjontaa, mitä tiedekun-

nan jatko-opiskelijat hyödyntävät. Moni vastaaja ilmoitti kuitenkin pääasialliset yhteistyötahot, vaikkakin vastaukset olivat melko yleisluontoisia. Suurin osa vastaajista ilmoitti, että etenkin tutkijakouluissa mukana olevat hyödyntävät sieltä saamaansa koulutusta.

Kolmasosa tiedekunnista mainitsi jatko-opiskelijoiden hyödyntävän merkittävässä määrin muiden tiedekuntien ja muiden yliopistojen tarjoamaa koulutusta. Lisäksi yksittäiset tiedekunnat ilmoittivat jatko-opiskelijoiden hyödyntävän muun muassa erilaisia jatko-opiskelijoille suunnattuja tilaisuuksia, yliopistotasolla järjestettäviä yhteisiä tohtoriopintoja, koulutushankkeita, tutkijakouluverkostoja, jatkokoulutusohjelmia, muiden tiedekuntien maisteritason perusopintokursseja sekä yliopiston henkilöstökoulutusta.

Muun koulutustarjonnan hyödyntämisen tarkoituksena ja tavoitteena oli useimmiten täydentää tiedekunnan tarjoamia tohtoriopintoja:

”Tavoitteet ovat samat kuin itse järjestämällä kursseilla. Erityiskurssit täydentävät hyvin koulutustamme ja mahdollistavat pienemmille ryhmille järjestettävän koulutuksen.”

”Ilman tutkijakoulujen/verkostojen kursseja jatko-opiskelijan olisi vaikea saada opintojaan kasaan.”

”Syventävää sekä laajempaa tietämystä alasta.”

Muutama vastaaja painotti muun koulutustarjonnan hyödyntämisen tavoitteena teoreettisen ja metodisen osaamisen kehittymistä. Muutamat uskoivat muiden tahojen koulutusta hyödyntämällä edistävänsä myös yhteistyötä ja verkottumista. Yksi vastaaja mainitsi lisäksi yhteistyön tuoneen jatko-opiskelijoille mahdollisuuden osallistua huipputason luennoitsijoiden kursseille.

Tyytyväisyytensä yhteistyöhön muiden koulutustarjonnan tuottajien kanssa ilmaisi yli puolet tiedekunnista. Muutama vastaaja ei osannut kommentoida yhteistyön sujuvuutta. Viisi vastaajaa nosti esiin koulutusyhteistyön haasteita, jotka liittyivät etenkin tutkijakoulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön:

”Vaikeaa saada varsinaista yhteistyötä tutkijakoulujen kanssa, ovat pieniä ja tiettyyn asiaan suuntautuneita.”

”Enemmän haluttaisiin osallistua, mutta kaikille kursseille (esim. muut tutkijakoulut) ei mahdu, muuten opiskelijat ovat tyytyväisiä.”

”Yhteistyö on toiminut hyvin, joskin tutkijakouluihin kuulumattomilla jokseenkin rajalliset mahdollisuudet päästä tutkijakoulujen kontaktiopetus-tyyppisille kursseille. Lisäksi hajallaan oleva opetustarjonta on hankalasti opiskelijoiden hahmotettavissa.”

”Minusta yhteistyötä tulisi tiivistää ja voisimme yhdessä toimien välttää päällekkäisyyksiä ja säästää resursseja.”

”[...] verkostossa on toimijatasona [...] tiedekunnan opettajat, joten verkostossa toimiminen vaatii työaikaa ja myös rahaa, samoin [...] (jatkokoulutusohjelmaan) osallistumisesta maksetaan. Toisaalta pienillä erikoisaloilla saadaan verkostojen avulla järjestettyä kursseja ja tuettua verkostoitumista.”

3.3. Toiveet ja suunnitelmat yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi

Tiedekunnista 44 % (11/25) uskoi, että tiedekunnalla saattaisi (vielä) olla yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa ja hyödynnettävissä olevaa jatkokoulutusta. Lähes puolet vastaajista siis katsoi, että tiedekunnalla oli olemassa potentiaalisia yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvia kursseja, vaikka niitä ei vielä välttämättä toteutettu tai tarjottu kaikille yhteisinä tohtoriopintoina. Yli kolmasosa tiedekunnista ilmoitti vielä voivansa tarjota kurssejaan laajemmallekin kohderyhmälle, vaikka toteuttivat jo yhteisiä tohtoriopintoja. Ainoastaan kaksi tiedekuntaa mainitsi tiedekunnassa olevan yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa koulutusta, vaikka tiedekunnassa ei toteutettu yhteisiä tohtoriopintoja. Mahdolliset tulevaisuudessa toteutettavat yhteiset tohtoriopinnot vaihtelivat luonteeltaan ja sisällöiltään eri tiedekunnissa.

Kysymykseen, onko tiedekunnassa halukkuutta ja tarvetta järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja (myös) tulevaisuudessa, vastattiin pääasiassa myönteisesti. Yli puolet tiedekunnista vastasi selkeästi, että halukkuutta ja tarvetta yhteisiin tohtoriopintoihin on. Viisi vastaajatahoa olivat periaatteessa halukkaita yhteistyöhön, mutta eivät kuitenkaan varmoja siitä, miten koulutusyhteistyö tulisi muotoutumaan. Esimerkiksi tiedekuntatasolla toteutettavat yhteiset tohtoriopinnot nähtiin ainoastaan yhteistyön yhtenä muotona. Joissakin tiedekunnissa laitosten tutkimusprofiilit olivat niin erilaisia, että oli järkevämpää toimia yhteistyössä vain muiden yliopistojen ja alan tutkijakoulujen kanssa.

Kukaan vastaajista ei kuitenkaan nähnyt yhteisten tohtoriopintojen järjestämistä ja hyödyntämistä mahdottomana toimintana. Helsingin yliopiston tiedekuntien vastauksissa näkyi konsistorin päätös jatko-opiskelijoille tarjottavista, tietyn sisällön kattavista kursseista sekä kampuksilla tehtävä jatko-opintojen kehittämistyö. Tiedekunnat vaikuttivat olevan innolla mukana tässä kehittämistyössä, mutta varsinaisen yhteistyön muodot eivät olleet aiheen ajankohtaisuuden vuoksi vielä täysin hahmottuneet.

Yhteisten tohtoriopintojen järjestäminen ja hyödyntäminen näytti kuitenkin lähes kaikissa tiedekunnissa edellyttävän tiettyjä ehtoja ja edellytyksiä. Kolmasosa tiedekunnista toi selkeästi esiin tarvittavien resurssien olemassaolon ja niiden käyttämisestä sopimisen. Monet vastaajista kaipasivat resursseja myös yhteisten tohtoriopintojen suunnittelu- ja koordinoititehtäviin. Yhteisten tohtoriopintojen järjestämisen ja hyödyntämisen huomattavana haasteena ovat vastauksien perusteella rahoituskysymykset ja muut työnjaolliset yhteistyöjärjestelyt.

Tiedekunnilla oli vaihtelevia toiveita ja suunnitelmia yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi:

”Yksinkertaisesti laadun parantamiseen tähtäävien opintojen tuottamista.”

”Pyritään laajentamaan aktiivisten kurssijärjestäjien skaalaa.”

”Verkkokoulutusta voisi lisätä tohtoriopintoihin. Tiedekunnat voisivat vastata vuorotellen koulutuksen järjestämisestä. Tärkeää on, että omassa yliopistossa on tarjontaa. Matkustaminen eri paikkakunnille vie aikaa.”

Lisäksi kolme tiedekuntaa ilmoitti tiettyjä kursseja, joita itse voisi tarjota muille ja joita toivoisi taas voivansa hyödyntää yhteistyön avulla. Kolme vastaajaa mainitsi keskittyvänsä oman yliopiston sisällä olevaan yhteisten tohtoriopintojen kehittämistyöhön. Toiveena muutamissa vastauksissa oli yhteisen jatkokoulutustarjonnan kokoaminen erityiseen verkkoportaaliin. Seitsemän vastaajaa mainitsi, ettei tällä hetkellä suunnitelmissa ollut mitään erityistä kehitettävää. Tämä oli kolmen vastaajan mukaan seurausta resurssien puutteesta ja muissa tapauksissa asiasta ei ollut erityisesti keskusteltu tiedekunnassa.

3.4. Esimerkki Tampereen yliopisto: Tiedekuntatason yhteiset tohtoriopinnot

Tampereen yliopiston kuudelle tiedekunnalle toteutettiin tiedekuntakyselyä vastaava tiedonhankinta haastattelumuotoisesti. Tampereen yliopistossa kaksi tiedekuntaa ilmoitti toteuttavansa systemaattisesti yhteisiä tohtoriopintoja ja yksi tiedekunta ilmoitti toteuttavansa niitä satunnaisesti. Kolmessa tiedekunnassa ei organisoitu yhteistä jatkokoulutusta, mutta kaksi tiedekuntaa uskoi mahdollisesti tulevaisuudessa voivansa järjestää yhteisiä tohtoriopintoja. Yksi tiedekunta koki oppialojensa poikkeavan niin paljon toisistaan, että yhteisten opintojen löytyminen tuntui erittäin epätodennäköiseltä.

Tiedekunnat toteuttivat erilaisia ja erilaajuisia yhteisiä tohtoriopintoja. Yhdellä tiedekunnalla oli laaja (25–35 op) teoria- ja metodologiapainotteinen ja säännöllisesti toistuva jatkokoulutusohjelma, jonka keskeiset kurssit tarjottiin myös englanniksi. Kurssitarjonta sai alkunsa, kun tiedekunnassa ollut tutkijakoulu ei enää hakenut tutkijakoulupaikkoja vaan alkoi systemaattisesti toteuttaa tiettyä tiedekunnan yhteisten runkokurssien järjestelmää.

Näiden yhteisten tohtoriopintojen ensisijaiseksi tavoitteeksi ko. tiedekunta ilmoitti laadukkaan kansainvälisen tutkijakoulutuksen tarjoamisen ja toisaalta metodologisen koulutuksen monipuolistamisen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin tulevaisuudessa lisäresursseja etenkin vaihtuvateemaisen erikoisalojen kurssien organisoimiseen. Opiskelijapalautteen mukaan kurssitarjontaan oltiin pääasiassa oltu tyytyväisiä ja kurssit olivat täytyneet tasaisesti. Opiskelijoiden toiveiden pohjalta oli myös päädytty organisoimaan muutamia kursseja muun muassa projektinhallinnasta.

Toisella yhteisiä tohtoriopintoja järjestävällä tiedekunnalla oli hieman suppeampi (8–13 op) pääosin tutkimusprosessin hallintaan ja tutkimusmenetelmiin liittyvä yhteinen opetustarjonta. Kurssitarjontaan päädyttiin tiedekunnan jatkokoulutustyöryhmän suositusten seurauksena. Työryhmä kartoitti tiedekunnan oppialoja yhdistäviä opintoja ja samalla syntyi myös jatko-opiskelijoiden opetussuunnitelma. Tiedekunnassa jatko-opinnoilla pyrittiin varmistamaan opiskelijan perehtyneisyys omaan tutkimus- ja tieteenalaansa, tieteellisen kirjoittamisen taito sekä metodologiset ja tieteenteoreettiset valmiudet.

Tiedekunnan yhteisiltä jatkokoulutuskursseilta on kerätty opiskelijapalautetta, joka on ollut pääasiassa positiivista. Tarvetta kursseille tuntui olevan, koska osallistujia on toistaiseksi aina riittänyt. Toiveissa kuitenkin olivat jatkuvat ja tasaiset resurssit jatkokoulutukselle, koska esimerkiksi vuonna 2008 tieteellisen kirjoittamisen osuus jäi toteuttamatta resurssipulan vuoksi. Jatko-

opiskelijat jouduttiin näin ollen ohjaamaan yliopistotason toteuttamalle suppeammalle kurssille.

Kolmannella satunnaisesti yhteisiä tohtoriopintoja toteuttavalla tiedekunnalla oli ollut ajoittain kursseja muun muassa tieteellisestä kirjoittamisesta ja tutkimussuunnitelman laatimisesta. Tiedekunnassa oli havaittu tarpeita yksittäisille kurseille. Koska niiden toteuttamiseen oli saatu jonkin verran rahaa, järjestäminen oli annettu laitoksien tehtäväksi. Pääasiassa tiedekunnan oppiaineilla oli kuitenkin omat jatko-opintonsa.

Kaikki kolme tiedekuntaa, jotka toteuttivat yhteisiä tohtoriopintoja, tarjosivat yhteisiä tohtoriopintojaan myös muille kiinnostuneille tahoille. Yhteisten kurssien koettiin periaatteessa olevan avoimia kaikille, mutta niillä ei aina ollut tilaa kuin oman tiedekunnan opiskelijoille. Ainoastaan laajaa yhteisten opintojen tarjontaa ylläpitävä tiedekunta ilmoitti muiden hyödyntäneen huomattavassa määrin tiedekunnan opintotarjontaa. Kurseille pääsivät silti ensisijaisesti tiedekunnan omat jatko-opiskelijat sekä yhteistyöyliopistojen tutkijakoulujen opiskelijat ja sen jälkeen vasta muut halukkaat osallistujat. JOO-sopimus koettiin kankeana menettelynä ja yliopiston ulkopuoliset opiskelijat olikin otettu kurseille ns. vierailevina jatko-opiskelijoina. Opintojen laajeneman jakamisen haasteena nähtiin myös resurssikysymykset.

Kaikki kuusi tiedekuntaa ilmoittivat hyödyntävänsä muiden tahojen tuottamaa tohtoriopintotarjontaa. Jatko-opiskelijat hyödynsivät muiden tahojen tarjoamaa opetusta monipuolisesti henkilökohtaisten tarpeidensa mukaan. Jatkokoulutuksen opetussuunnitelmat olivat usein väljiä ja antoivat opiskelijoille paljon yksilöllistä liikkumatilaa. Kaikki tiedekunnat korostivat, ettei jatko-opiskelijoilla tulisi olla mitään pakollisia yhteisiä kursseja.

Kolme tiedekuntaa mainitsi tiedottavansa muista potentiaalisista kursseista jatko-opiskelijoiden postituslistan avulla ja tämä keino oli myös todettu toimivaksi. Muutama tiedekunta tiedotti joistakin muiden tahojen järjestämistä koulutuksista myös omilla verkkosivuillaan mm. opintojen tarjoajien kootun linkkilistan avulla. Toiveena oli kuitenkin, että kursseista voitaisiin tiedottaa vieläkin monipuolisemmin.

Tiedekuntien jatko-opiskelijat hyödynsivät erityisesti tutkijakoulujen sekä laitoksien ja tiedekuntien tarjontaa. Hyödyntämisen suhteen tiedekuntiin ei ollut kantautunut erityisiä ongelmia. Yliopiston yhteiset tohtoriopinnotkin oli otettu opiskelijoiden taholta hyvin vastaan. Yhteisten tohtoriopintojen järjestämisessä ja koordinoimissa tiedekunnat näkivät kuitenkin vielä haasteita. Yhteisten tohtoriopintojen perustarjonnan toivottiin muotoutuvan selkeäksi, jotta tiedekunnat eivät suunnittelisi päällekkäistä tarjontaa. Yhteisten opintojen luonteen nähtiin siis olevan vasta muotoutumisvaiheessa, joten tulevai-

suuden tarjonnasta toivottiin aikaista tiedottamista. Yleisenä haasteena koettiin yhteisten opintojen yleisyyden taso ja koulutuksen soveltuminen erilaisille tieteenaloille.

Tiedekunnat pitivät pääasiassa tiedekuntatason yhteisten tohtoriopintojen järjestämistä ja kehittämistä ihanteellisena toimintana, joka voisi vieläkin parantaa jatkokoulutuksen laatua. Tällä hetkellä kuitenkin vain harvoilla tiedekunnilla oli varsinaisia suunnitelmia yhteisten tohtoriopintojen toteuttamiseksi ja kehittämiseksi. Esteenä opintojen järjestämiselle nähtiin yleensä toimintaan ohjattujen resurssien puute sekä tiedekunnissa tehtävä muu rakenteellinen kehittäminen, joka vei oman aikansa. Suurin osa tiedekunnista kuitenkin uskoi, että tarvittavien resurssien löytyessä tiedekunnilla voisi olla paljonkin yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa opintotarjontaa.

4. Yhteiset tohtoriopinnot tutkijakouluissa

Tutkijakouluille lähetetyssä avoimessa kyselylomakkeessa yhteiset tohtoriopinnot määriteltiin seuraavasti:

Yhteisillä tohtoriopinnoilla tarkoitetaan sellaisia yleisiä ja yhteisiksi tarkoitettuja kursseja, joita tarjotaan (tai voidaan tarjota) tutkijakoulutasoisesti tai laajemminkin. Yhteisten tohtoriopintojen kohderyhmä on joko oman tutkijakoulun opiskelijat, oman ja joidenkin muiden tutkijakoulujen (tms. tahojen) opiskelijat tai jopa yliopistojen jatko-opiskelijat kokonaisuudessaan.

Määritelmä on suhteellisen laaja ja sen tarkoituksena on tuoda esiin tutkijakoulujen kaikki yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuva koulutus. Useimmat vastaajista ilmoittivatkin kaiken tarjoamansa koulutuksen vastaavan periaatteessa yhteisiä tohtoriopintoja. Yleisesti ottaen tutkijakoulut tarjoavat sisällöltään tieteenalakeskeisiä ja tutkimustekniikkaan liittyviä kursseja, siirrettävien taitojen ”transferable skills” kursseja (esim. pedagoginen koulutus ja akateeminen kirjoittaminen) ja urakehitykseen liittyviä kursseja sekä tutkimusprojektikoulutusta (Dill 2006, 52). Merkittävää selvityksen kannalta oli päästä lähelle tutkijakoulujen koulutustarjontaa ja näin ollen selventää tutkijakoulujen roolia yhteisten tohtoriopintojen tuottajana.

Vastauksista voitiin päätellä, että tutkijakoulut ovat toimintatavoiltaan hyvin erilaisia. Monipuolisuuteen vaikutti tämän selvityksen osalta myös se, että tutkijakoulukohderyhmässä oli niin opetusministeriön rahoittamia tutkijakouluja, yliopistojen rahoittamia omia tutkijakouluja kuin muutamia tohtorikoulutusohjelmiakin. Kohderyhmän tutkijakouluilla oli näin ollen erilaiset lähtökohdat toteuttaa, tarjota ja hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja. Tässä selvityksessä 90 % tutkijakouluista (46/51) eli lähes kaikki vastanneista tutkijakouluista ilmoittivat toteuttavansa yhteisiä tohtoriopintoja.

Toteutettujen yhteisten tohtoriopintojen luonteen voidaan katsoa olevan rinnasteinen tutkijakoulun perusrakenteen kanssa. Tutkijakoulujen toteutuksessa on kaksi päämallia, jotka ovat yliopistojen välinen ja tieteenalakeskeinen malli (verkostomainen tutkijakoulu) sekä yliopistojen sisäinen ja tieteenalojen välinen malli (Dill 2006, 48). Yksinkertaisuuden vuoksi ensin mainittua päämallia kutsutaan jatkossa verkostotutkijakouluksi ja jälkimmäistä yliopistotutkijakouluksi.

Verkostotutkijakoulu saattaa yhteen opiskelijoita ja akateemista työvoimaa, jotka työskentelevät yhden tieteenalan eri ulottuvuuksien parissa eri puolilla maata. Tällaisissa tutkijakouluissa koulutus on tieteenalakeskeistä, vaikkakin

joissain tutkijakouluissa on myös elementtejä siirrettävien taitojen koulutuksesta. (emt. 48)

Yliopistotutkijakoulu tuo saman yliopiston eri tieteenalojen opiskelijoita yhden instituution piiriin. Tällaisissa tutkijakouluissa koulutus keskittyy pääasiallisesti siirrettävien taitojen koulutukseen. Näiden kahden päämallin lisäksi on olemassa myös ns. välimalleja ja muita variaatioita. Esimerkkinä voidaan mainita välimalli, jossa tieteenalaan liittyvä ryhmä on yhden maantieteellisen alueen sisällä niin suuri, että yhden instituution sisällä tarjotaan sekä aihespesifejä kursseja että siirrettävien taitojen koulutusta. (emt. 48)

Kyselyyn vastanneet tutkijakoulut voitiin jakaa karkeasti näihin kolmeen ryhmään rakenteensa, toimintakulttuurinsa ja tarjoamansa koulutuksen perusteella. Luonnollisesti tutkijakoulut olivat kuitenkin hyvin erilaisia, joten jotkut tutkijakoulut saattoivat edustaa tiettyä ryhmää vahvemmin kuin muut samaan ryhmään kuuluvat tutkijakoulut. Selkeästi eniten eli 80 % (41/51) kohderyhmän tutkijakouluista voitiin luokitella verkostotutkijakouluiksi. Näistä seitsemän tutkijakoulua mainitsi kuitenkin tekevänsä yhteistyötä myös lähitieteenalojen kanssa ja näistä muutamat ilmoittivat lisäksi tavoitteekseen monitieteisyyden edistämisen.

Ainoastaan kolmen tutkijakoulun voitiin katsoa edustavan yliopiston omia yliopistotutkijakouluja. Tällaiset tutkijakoulut edustivat pääasiassa jonkun tieteenalan yleisopintoja tarjoavia yliopiston sisäisiä tutkijakouluja, jotka keskittyivät siirrettävien taitojen koulutuksen tarjoamiseen. Myös tiedekuntatason analyysin yhteydessä käsiteltyjen tiedekuntien omien tutkijakoulujen voitiin katsoa edustavan tätä mallia. Mallin esiintymisen vähäisyys johtui luultavasti siitä, että yliopistojen välillä tehdään nykyään yhä enemmän yhteistyötä ja tutkijakoulut ovat usein valtakunnallisia.

Niin sanottuja välimalleja edusti seitsemän tutkijakoulua. Näistä kolme oli yliopiston sisäisiä tutkijakouluja, jotka järjestivät niin tieteenalakeskeistä kuin siirrettävien taitojenkin koulutusta. Loput neljä tutkijakoulua olivat pieniä tutkijakouluja, tutkijakoulutusohjelmia ja hankkeita, jotka toteuttivat itse rajallisesti kursseja sekä hyödynsivät paljon ja monipuolisesti muiden tahojen koulutustarjontaa. Tulevaisuudessa jatkokoulutuksen monitieteisyyden ja kansainvälisyyden korostuessa erilaisia välimalleja ja uusia variaatioita perusmalleista saattaa muotoutua yhä enemmän. Suomalaisen tutkijakoulujärjestelmän kehittämisen yleisenä suuntana on kuitenkin pyrkimys kohti entistä suurempia tutkijakouluja (Salo 2008).

Tutkijakoulut olivat päätyneet pääasiassa jatko-opiskelijoiden koulutustarpeiden ja toiveiden sekä yleisen kysynnän ohjaamina yhteisten tohtoriopintojen tuottajiksi. Yhteinen koulutustarjonta oli yleensä muotoutunut ajan kulu-

essa, kun tietyt opintojaksot ja kurssit oli havaittu toimiviksi. Usein tutkijakoulun johto oli ollut aloitteellinen yhteisten tohtoriopintojen käynnistämässä ja suunnittelussa. Muutamat vastaajat korostivat yhteisten tutkimusintressien ja yhteistyön olleen pääasialliset lähtökohdat yhteisen koulutustarjonnan toteuttamiselle.

Tutkijakoulujen koulutustarjonnan koordinaatiosta vastasi useimmiten tutkijakoulun oma koordinaattori, jonka vastuulla oli pääasiassa opintojen organisoimiseen liittyvät käytännön järjestelyt. Jos tutkijakoululla ei ollut koordinaattoria, koulutuksen koordinaatiosta vastasi yleensä tutkijakoulun johtaja. Koulutustarjonnan toteuttamiseen liittyvistä suuremmista linjoista ja koulutuksen sisällöistä vastasi lähes poikkeuksetta tutkijakoulun johtoryhmä/johtokunta. Muutamat vastaajat mainitsivat myös jatko-opiskelijoiden osallistuvan yhteisten tohtoriopintojen koordinointiin ja kehittämiseen.

Yhteisten tohtoriopintojen tavoitteeksi vastaajat määrittivät useimmiten kyseessä olevan tieteenalan teoriaopintojen tarjoamisen. Kolmasosa vastaajista ilmoitti tavoittelevansa yhteisillä tohtoriopinnoilla erityisesti menetelmien käytön hallintaa sekä käytännöllisten tutkijantaitojen ja siirrettävien taitojen kuten esiintymistaidon kehittymistä. Lähes yhtä suuri osuus vastaajista tavoitteli koulutustarjonnallaan myös syventävää tieteenalan erityisosaamista, jonka tehtävänä oli täydentää yliopistojen olemassa olevaa kurssitarjontaa. Muutama vastaaja ilmaisi tutkijakoulunsa tavoittelevan yhteisillä tohtoriopinnoilla kansainvälisesti korkeatasoista ja vertailukelpoista tohtorintutkimusta, mikä lienee jokaisen tutkijakoulun tavoitteena. Yksittäisissä vastauksissa koulutuksen tavoitteeksi listattiin myös verkostoituminen, väitöskirjaprosessin ymmärtäminen ja itsenäiseksi tutkijaksi kasvaminen.

Muutamat tutkijakoulut eivät osanneet arvioida tavoitteidensa toteutumista, koska tutkijakoulut olivat toimineet niin vähän aikaa. Opiskelijoilta ja muilta tahoilta tullut palaute oli ollut positiivista. Puolet vastaajista ilmoitti kuitenkin saavuttaneensa yhteisille tohtoriopinnoille asettamia tavoitteita joko hyvin tai erittäin hyvin:

”Tavoitteet on saavutettu palautteen mukaan hyvin. Opiskelijat ovat olleet todella innoissaan ja itse asiassa ensimmäisen kurssin kanssa oli se ongelma, että opiskelijoita on ollut enemmän tulossa kurssille, mitä on demonstraatioiden puitteissa voitu ottaa mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kursseja on syytä jatkaa entistä tiiviimmällä tahdilla tulevaisuudessa.”

”Tavoitteet on mielestämme saavutettu hyvin ja olemme saaneet positiivista palautetta kurssien sisällöstä, opetushenkilöstön osaamisesta ja eri alojen yhteistyöstä [...] tutkijakoulu pyrkii opetussuunnitelmassaan

huomioimaan mm. kansainvälistymisen ja työelämälähtöisyyden mukanaan tuomia haasteita.”

”Valtaosa kursseista on ollut aihepiireiltään yleisempiä ja ne ovat osoittautuneet erittäin antoisiksi. Opettaja/opiskelija -suhde on ollut hyvä ja opiskelijat ovat olleet erittäin tyytyväisiä saamaansa koulutukseen. Suppeampia erityiskursseja on järjestetty vasta aivan viime aikoina, joten niistä kokemus on vähäisempi. Kokemus on kuitenkin positiivista ja tätä kurssimuotoa tullaan jatkamaan.”

”Olemme saavuttaneet (tavoitteet) hyvin. Erityisen hyvin ja systemaattisesti toimii metodi-, teoria- ja etiikan opetus, joilla on vuosien perinteet.”

Muutama vastaaja ilmoitti kuitenkin, että tavoitteita on saavutettu vain kohtuullisesti ja vaihtelevalla menestyksellä. Joissakin tutkijakouluissa yhteisten tohtoriopintojen toteuttamisesta ei ollut vielä ehtinyt kertyä erityisiä kokemuksia. Yhteisille tohtoriopinnoille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellytti joissakin tutkijakouluissa vielä koulutustarjonnan organisoimisen kehittämistä. Ilmaisuja tavoitteiden saavuttamisen keskeneräisyydestä:

”Kohtuullisesti. Ohjelmaa pitää kehittää systemaattisemmaksi ja kumuloituvammaksi.”

”Varsinaista teoreettista koulutusta hyvin vähän, koska tiedekunta ei ole myöntänyt resursseja.”

”Eteenpäin on menty, mutta yleisten taitojen alalla on vielä parantamisen varaa. Lähinnä ongelmana on ammattitaitoisen opetushenkilöstön saaminen.”

”Kohtuullisen hyvin, aina ei laaja näkemys koko (tieteenalasta) valitettavasti toteudu.”

4.1. Tutkijakoulujen yhteisten tohtoriopintojen laajempi ja kaminen

Ne tutkijakoulut, jotka toteuttivat yhteisiä tohtoriopintoja, tarjosivat useimmiten niitä myös muille kiinnostuneille tahoille kuten muille tutkijakouluille, tiedekunnille tai koko yliopistolle. Selvitykseen vastanneista tutkijakouluista 90 % toteutti yhteisiä tohtoriopintoja ja 82 % (42/51) tarjosi omia yhteisiä tohto-

riopintojaan muille. Neljä tutkijakoulua ei näin ollen tarjonnut toteuttamiaan yhteisiä tohtoriopintoja muille, mutta näistäkin kaksi ilmoitti kyllä mahdollisesti tulevaisuudessa toteuttavansa muille tarjottavia kursseja. Yhdellä tutkijakoululla ei ollut resurssitilanteen vuoksi mahdollisuutta jakaa kurssejaan laajemmin. Yksi tutkijakoulu ilmoitti järjestävänsä vuosittain vain 1–2 konferenssia tieteenalan opiskelijoille ja tarjosi pääasiallisesti taloudellista tukea rekisteröityneiden tutkijakoululaisten osallistumiseen omien erityisalojensa kansainvälisiin ja kotimaisiin jatkokoulutuskonferensseihin ja -tapahtumiin.

Karkean luokittelun mukaan tutkijakoulut voitiin jaotella viiteen ryhmään sen mukaan, millaiset tahot ovat erityisesti hyödyntäneet tutkijakoulujen tarjoamaa koulutustarjontaa (taulukko 3). Eniten esiintyi tutkijakouluja (13 kpl), joilla oli paljon kaikille avoimia yhteisiä tohtoriopintoja ja joiden kursseille osallistui paljon erilaisia ulkopuolisia tahoja. Näistä tutkijakouluista muutamat tarjosivat yhteisiä tohtoriopintojaan avoimesti myös erityisesti julkishallinnon ja yrityselämän yhteistyötahoille. Lähes yhtä usein yhteisiä tohtoriopintoja tarjottiin kuitenkin pääasiassa vain oman tieteenalan tai lähitieteenalan jatko-opiskelijoille (11 tutkijakoulua).

Kuusi tutkijakoulua ilmoitti tarjoavansa yhteisiä tohtoriopintoja erityisesti vain muiden tutkijakoulujen ja tutkijakouluverkostojen opiskelijoille. Jonkin verran esiintyi myös tutkijakouluja, joissa oli yksi vuosittainen kaikille avoin ja tieteenalalle spesifi kesäkoulu/seminaarisarja, jolle osallistui aiheen erityisyyden vuoksi vain muutamia osanottajia. Lisäksi muutamassa tutkijakouluissa yhteisiä tohtoriopintoja tarjottiin ainoastaan tietylle tutkijakoulun ulkopuoliselle ryhmälle tai yhteistyötaholle.

Taulukko 3. Tutkijakoulujen tohtoritarjontaa pääasiallisesti hyödyntävät muut tahot.

Tohtoriopintoja tarjoava tutkijakoulu:	Tarjontaa hyödyntävät muut tahot:	Useat tahot, opinnot yleensä avoimia ja suhteellisen paljon kursseja	Oman tieteenalan ja lähitieteen-alojen opiskelijat	Lähinnä muut tutkijakoulut ja tutkijakouluverkostot	Kaikki halukkaat tieteenalan kesäkurssille/seminaarisarjaan osallistuvat	Tietyt ryhmät/yhteistyötahot
Verkostotutkijakoulu (n=36)		13	11	6	3	3
Yliopistotutkijakoulu (n=3)		2	-	-	1	-
Välimallin tutkijakoulu (n=3)		2	-	-	-	1

Tutkijakoulut tarjosivat koulutusta hyödyntäville tahoille yleensä kaikkia järjestämiään yhteisiä tohtoriopintoja. Muutamat tutkijakoulut erittelivät myös sellaisia opintojaksoja ja kursseja, jotka olivat olleet erityisen suosittuja. Yleensä tutkijakouluun rekisteröityneillä opiskelijoilla oli etusija osallistua kursseille, jotka olivat osanottajamääriltään rajoitettuja. Vain osa vastaajista mainitsi tarjoavansa ainoastaan yksittäisiä kursseja tutkijakoulun ulkopuolisille osallistujille.

Tutkijakoulut kokivat yhteisten tohtoriopintojensa laajemman jakamisen toimivan hyvin ja yhteistyö koulutustarjontaa hyödyntävien tahojen kanssa nähtiin pääasiassa positiivisena voimavarana, kuten seuraavista poiminnoista ilmenee:

”Yhteistyö on ollut positiivista ja lisännyt sekä oman osaamisalueemme osaamista oman tutkijakoulumme ulkopuolelle että omien opiskelijoidemme kontakteja muihin tutkimusryhmiin. Erityisen tärkeää tässä mielessä on ollut yhteistyö yliopistojen ulkopuolisten tutkimuslaitosten kanssa (joita tutkijakoulussamme on osapuolina), koska tämä yhteistyö on lisännyt kyseisten laitosten osaamista ja antanut samalla omille opiskelijoillemme tärkeitä työelämäkontakteja.”

”Yhteistyö tällä osa-alueella on erittäin tärkeää sekä sisällöllisesti että taloudellisesti. Erityisesti tutkijakoulujen välinen yhteistyö ja kansainvälinen yhteistyö on tärkeää. Eri alojen ja erilaiset taustat omaavien opiskelijoiden ja tutkijakoulujen yhteistyö tuottaa synergiaetuja ja uusia näkökulmia.”

”(Laajempi kurssitarjonnan jakaminen) parantaa tutkijakoulun näkyvyyttä ja arvostusta. Tuo myös lisää osaamista tutkijakoulun piiriin.”

Muutama tutkijakoulu mainitsi yhteistyön toimivan osin hyvin, mutta yhteistyön muodoissa nähtiin vielä kehittämisen varaa:

”Yhteistyö on ollut valitettavan yksisuuntaista. Me tarjoamme paljon sellaisia kursseja, jotka kiinnostavat muiden tutkijakoulujen opiskelijoita, mutta heidän tarjontansa ei vastaavassa määrin sovellu meidän opiskelijoillemme.”

”Yksipuolista, me tarjoamme he käyttävät. Mutta eipä tuo ole ongelma, vaan oikeastaan etu, että aiheista kiinnostuneita tulee kursseille. Etusijalla tietenkin omat tutkijakoulutettavat ja heidän lisäksi on otettu muita. Toistaiseksi ei ole tarvinnut rajoittaa.”

”(Tutkijakoulun) järjestämissä kursseissa (tutkijakoulu) on ollut lähinnä tarjoajana, tutkijakoulu tai sen opiskelijat eivät ole varsinaisesti hyötynneet muiden osallistumisesta. Tämä ei kuitenkaan ole haitannut, koska kursseilla on ollut tilaa, eikä ylimääräisiä kuluja ole kertynyt.”

4.2. Muiden tahojen tuottaman tohtoriopintotarjonnan hyödyntäminen

Muiden tahojen tarjoamia tohtoriopintoja hyödynsi merkittävässä määrin 86 % tutkijakouluista (44/51). Seitsemän tutkijakoulua ei hyödyntänyt muiden tahojen tarjoamaa jatkokoulutusta, mutta näistä viisi ilmoitti haluavansa mielellään hyödyntää muiden tahojen tarjoamaa tohtorikoulutusta tulevaisuudessa. Muiden tutkijakoulujen tarjontaa ei pääasiallisesti hyödynnetty, koska sopivia yhteistyökumppaneita ja sisällöltään relevantteja kursseja ei vielä ollut löydetty.

Kaksi tällaista tutkijakoulua valitti erityisesti yksipuolista tarjoajan asemaansa. Yhdellä tutkijakoululla, joka ei hyödyntänyt muiden tahojen tarjoamaa

koulutusta, oli paljon valtakunnallista erityisalan lähikoulutusta. Yksi näistä tutkijakouluista oli myös luonteeltaan erilainen kuin muut tutkijakoulut, koska sillä ei ollut varsinaisesti omia jatko-opiskelijoita ollenkaan ja se ainoastaan tuotti yhteisiä tohtoriopintoja erilaisten yhteistyötahojen kanssa.

Tutkijakoulut hyödynsivät yleensä monien erilaisten tahojen kursseja (taulukko 4). Suurin osa vastaajista ilmoitti hyödyntävänsä erityisesti yliopistojen, tiedekuntien ja laitosten järjestämää tohtorikoulutusta. Vastauksista nousi esiin, että tutkijakoulut hyödynsivät huomattavassa määrin myös ulkomaisia kursseja ja etenkin pohjoismaisten yhteistyöverkostojen kursseja.

Monet tutkijakoulut mainitsivat myös hyödyntävänsä muiden tutkijakoulujen opetustarjontaa niin omalta tieteenalaltaan kuin muiltakin tieteenaloilta. Muutamat vastaajat näkivät, että tutkijakoulu ei hyödyntänyt erityisesti tiettyjen tahojen kursseja, koska jatko-opiskelijat osallistuivat monipuolisesti haluamillensa jatkokoulutuskursseille, joista ei ollut olemassa tarkkaa tietoa.

Tutkijakouluilla oli erilaisia koulutustarpeita ja -tavoitteita, joihin ne pyrkivät hyödyntämällä muiden tahojen järjestämää tohtorikoulutusta. Koulutustarpeet vaihtelivat runsaasti erilaisten tutkijakoulujen välillä, mutta vastauksista nousi esiin muutamia toistuvia tavoitteita. Muiden opintojen hyödyntämisellä tavoiteltiin useimmiten samoja tavoitteita kuin omilla yhteisillä tohtoriopinnoilla tai vaihtoehtoisesti omaa koulutustarjontaa täydentävää monialaisuutta. Lähes yhtä usein muiden tahojen tarjoamalla koulutustarjonnalla tavoiteltiin myös erityisesti menetelmäosaamista.

Muutama tutkijakoulu tavoitteli muilla opinnoilla jatko-opiskelijoiden omaan tieteenalaan liittyvää syventävää osaamista ja erilaisiin erikoisaloihin perehtymistä, jota tutkijakoulu ei itse kyennyt opintojensa puitteissa tarjoamaan. Joissakin tapauksissa tutkijakoulut erittelivät tiettyjä yksittäisiä kursseja, joita he mielellään hyödynsivät. Lisäksi muulla jatkokoulutuksella tavoiteltiin mm. osaamista työelämävalmiuksissa sekä tutkijakoulun kansainvälistymistä ja verkostoitumista.

Taulukko 4. Tutkijakoulujen maininnat (yhteensä 62) hyödyntämästään jatkokoulutuksesta.

Taho, jonka tarjontaa hyödynnetään: Tarjontaa hyödyntävä tutkijakoulu:	Yliopistot, tiedekunnat ja laitokset	Kansainväliset kurssit	Muut tutkijakoulut	Kaikki jatkokoulutus, ei erityistä tahoa
Verkostotutkijakoulu (n=51)	17	17	10	7
Yliopistotutkijakoulu (n=6)	3	1	2	-
Välimallin tutkijakoulu (n=5)	1	1	3	-

Lähes kaikki tutkijakoulut kokivat muiden tahojen tarjoamien tohtoriopintojen hyödyntämisen toimivan hyvin ja suhteellisen ongelmitta. Tähän liittyviä kommentteja:

”(Olemme) erittäin tyytyväisiä. Tutkijakoulun matkapurahajärjestelmän ansiosta kaikki opiskelijamme ovat aina halutesaan päässeet osallistumaan oman väitöskirjatyon aiheetta jotenkin sivuaville kursseille muualle Suomeen.”

”Hyviä kokemuksia. Tutkijakoulu ei yksin pysty vastaamaan kaikkiin kurssitarpeisiin.”

”Erittäin tärkeää [...] monialainen pieni tutkimusyhteisö joutuu verkostoitumaan eri toimijoiden välillä”

”Tärkeä osa koulutusta. Ulkopuolisille kursseille osallistumista on pyritty tukemaan erityisesti silloin, kun omat resurssimme eivät ole sallineet kyseisen erityisalan oman kurssin järjestämistä Suomessa.”

”Tiedekuntien tai vastaavan tahon järjestämälle tämän tyyppiselle koulutukselle on kysyntää. Parhaiten tyydyttävät riittävän fokusoidut kurssit ja kurssit, joiden osallistujien työt ovat riittävän lähellä toisiaan lähtökohtiensa ja kysymyksenasettelujensa osalta (erot eri tieteenalojen välillä).”

Muutama vastaaja toivoi tutkijakoulunsa voivan hyödyntää vielä laajemmin muiden tahojen järjestämiä yhteisiä tohtoriopintoja, jotta yhteistyö muodostuisi entistä monipuolisemmaksi:

”Tarjontaa saisi olla enemmän.”

”Yhteistyö on ollut erittäin merkityksellistä, sitä saisi olla enemmän.”

”[...] toivomme lisää säännönmukaisuutta ja jatkuvuutta.”

”Suuri osa yliopiston järjestämästä koulutuksesta on vasta alkanut [...] Kursseilla on suhteellisen vähän tilaa, mutta toisaalta osallistumisaktiivisuutta ei ole seurattu kovin aktiivisesti.”

4.3. Toiveet ja suunnitelmat yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi

Noin puolet tutkijakouluista uskoivat, että niillä saattaisi (vielä) olla yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa ja hyödynnettävissä olevaa jatkokoulutusta. Lähes puolet tutkijakouluista ilmoitti vielä voivansa tarjota kurssejaan laajemmallekin kohderyhmälle, vaikka toteutti jo yhteisiä tohtoriopintoja. Ainoastaan kaksi tutkijakoulua mainitsi heillä olevan mahdollisesti yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa koulutusta, vaikkakaan tutkijakoulussa ei toteutettu yhteisiä tohtoriopintoja.

Pääasiallisesti tutkijakoulut olivat valmiita tarjoamaan muille tahoille kaikkia jo toteuttamiaan yhteisiä tohtoriopintoja. Muutamat tutkijakoulut mainitsivat myös erityisesti tiettyjä kursseja, jotka voisivat mahdollisesti kiinnostaa muita tahoja. Yksittäisistä vastauksista kävi ilmi, että tutkijakouluilla saattaisi tulevaisuudessa olla paljonkin tarjottavaa etenkin, jos tulevat opintojaksot ja kurssit suunniteltaisiin ja toteutettaisiin yhteistyössä muiden tahojen kanssa.

Kysymykseen, onko tutkijakoulussa halukkuutta ja tarvetta järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja (myös) tulevaisuudessa, vastaus oli lähes aina ”kyllä”. Ainoastaan yksittäiset tutkijakoulut eivät osanneet vielä ilmaista tulevaisuuden tarpeitaan. Yhteisten tohtoriopintojen järjestäminen ja hyödyntäminen saattoi kuitenkin edellyttää tiettyjen ehtojen täyttymistä.

Pääasiassa yhteisten tohtoriopintojen järjestämisen ja hyödyntämisen keskeisimpänä edellytyksenä nähtiin tarvittavien resurssien olemassaolo. Tar-

keänä koettiin myös yhteisten opintojen sisältöjen sopivuus tutkijakoulun opiskelijoille. Tutkijakoulut painottivat vastauksissaan lisäksi yhteistyön luonteen vastavuoroisuuden merkitystä sekä kurssien organisoimiseen liittyvien sopimusten tarpeellisuutta. Tutkijakoulut erittelivät ahkerasti yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseen ja hyödyntämiseen liittyviä haasteita ja edellytyksiä:

”Tutkijakoulun taloudelliset resurssit pienet. AV-välitteisistä kursseista hyviä kokemuksia.”

”Rahoitus on luonnollisesti se perusehto. Kun on rahoitusta, niin kursseja on hyvä ja helppo järjestää. Meillä oli tänä vuonna hyvin rahaa ja tämä myös on näkynyt kurssien järjestämisenä ja siinä, että ulkopuoliset saavat saman kohtelun kuin muutkin (ja näin pitäisi ollakin).”

”Kursseja organisoidaan yhteisrahoituksella. Ja sisällön pitää tietenkin olla sen kaltainen, että soveltuu tutkijakoulun tutkimusintresseihin.”

”Tutkijakoulun rahalliset resurssit ovat vähäiset ja kuluvat paljolti nykyiseen tarjontaan ja opiskelijoiden infrastruktuurin ylläpitoon. Tämä on yhtäältä este, mutta luo toisaalta tarvetta yhteistyöhön.”

Tutkijakouluilla oli erilaisia tulevaisuudentoiveita ja -suunnitelmia yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Vain yksittäisillä tutkijakouluilla ei kyselyhetkellä ollut erityisiä suunnitelmia. Useimmiten tutkijakouluilla oli selkeitä hyödyntämistarpeita yhteisten tohtoriopintojen suhteen:

”Voisimme hyödyntää esim. englannin kielen artikkelikirjoituskursseja, mahdollisesti esitystekniikkakursseja yms.”

”Fokusoituja akateemisen kirjoittamisen kursseja (Academic Writing) [...] yhteiskuntatieteilijät ja humanistit tarvitsisivat oman kurssinsa.”

”Työelämävalmiuksia kehittäviä kursseja kannattaisi ehdottomasti järjestää systemaattisesti yhteistyönä.”

Muutama tutkijakoulu ilmoitti jatkavansa yhteisten tohtoriopintojen toteuttamista ja pyrkivänsä tulevaisuudessa kehittämään tätä kurssitarjontaansa:

”Kyllä meillä on suunnitelmissa lisätä kurssien määrää ja kehittää uudenlaisia kursseja. (Tieteenalamme) on koko ajan kehittyvä ala eikä ”ajan hermolla” pysytä kirjoja lukemalla. Uusin tieto saadaan toisilta tutkimusta tekevilta asiantuntijoilta. Näin kurssit ja seminaarit ovat ensiarvoisia jatko-opiskelijoiden koulutuksessa.”

”Kehitämme edelleen yhteistyötä muiden tutkijakoulutusta antavien yksiköiden kanssa sekä kurssitarjontaa ja toimintamallia.”

”Tutkijakoulun tavoitteena on jatkaa ja edelleen kehittää kaikille yhteisiä kursseja sekä hyödyntää entistä enemmän valtakunnallista asiantuntemusta.”

Yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseen ja hyödyntämiseen liittyviin käytäntöihin toivottiin myös toimivuutta. Vastauksista nousi esiin toiveita muun muassa paremmasta tiedottamisesta, hyvästä suunnittelusta päällekkäisyyksien välttämiseksi ja mahdollisesta suunnittelurahasta. Yhden tutkijakoulun vastauksessa voidaan katsoa kiteytyvän hyvin tutkijakoulujen yleinen näkemys tulevaisuuden yhteisten tohtoriopintojen luonteesta.

”Mahdollisimman laaja tarjonta ja eri oppialojen rajoja luovasti murtaavaa koulutusta, jolla kuitenkin olisi relevanssia yksittäisten tutkimusalojen kehityksessä.”

5. Tulosten arviointi ja johtopäätökset

Tämän selvityksen yleisenä tavoitteena oli tuottaa lisätietoa suomalaisten yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen nykyisestä koulutusyhteistyöstä sekä tulevaisuuden suunnitelmista ja toiveista. Selvityksen osatavoitteena oli myös *lisätä yleistä ymmärrystä kyseessä olevan kohderyhmän kokemuksista ja kiinnostuksesta laajempaan koulutusyhteistyöhön*. Lisäksi selvityksen toisena osatavoitteena oli *kartoittaa, mitä ovat sellaiset keskeisiksi koetut tohtorin osaamisalueet ja -sisällöt, joihin yhteisesti toteutetut tohtoriopinnot voivat tai voisivat vastata*.

Tohtorintutkinto on tieteellinen jatkotutkinto, jonka tieteellisen laadun ja tavoitteellisen osaamisrakenteen tulee säilyä korkeana. Tohtorikoulutuksen opetuksen sisältöä tulisi kuitenkin kehittää niin, että se mahdollistaisi tohtorintutkinnon suorittaneiden vaihtelevat työllistymismahdollisuudet etenkin myös yliopistojen ulkopuolisille työmarkkinoille. (Suomen Akatemia 2003, 41.) Jatkokoulutukseen kuuluvan perinteisen tieteenalakohtaisen tutkimuksen lisäksi opintoihin olisi näin ollen tarkoituksenmukaista sisällyttää monipuolisesti erilaista jatko-opiskelijaa palvelevaa koulutusta kuten erilaisten työelämävalmiuksien koulutusta.

Koska monipuolinen koulutustarjonta on usein mahdollista toteuttaa ainoastaan yhteistyössä erilaisten koulutusta tarjoavien tahojen kanssa, yhteiset tohtoriopinnot voidaan nähdä yhtenä laadukkaan tohtorikoulutuksen edellytyksenä. Erilaisten tahojen tarjoamat yleiset ja yhteisiksi tarkoitetut opintojaksot ja kurssit saattavat laajentaa jatko-opiskelijan tulevaisuuden uramahdollisuuksia sekä säästää yksittäisten koulutustarjoajien resursseja. Yliopistotasolle suunnatuissa puhelinhaastatteluissa kävikin ilmi, että selvityksen kohderyhmään kuuluneissa yliopistoissa tehdään yhteistyötä jatkokoulutuksessa. Vaihtelevuutta oli kuitenkin sen suhteen tehdäänkö yhteistyötä yliopistotasolla, tiedekuntatasolla vai tutkijakoulutasolla.

Kaikissa selvityksen kohdeyliopistoissa oli mietitty yliopistotasosten yhteisten tohtoriopintojen järjestämistä. Kuitenkin vain Jyväskylän yliopisto ja Tampereen yliopisto olivat lähteneet toteuttamaan yliopistotasosta yhteistä opintotarjontaa. Helsingin yliopisto ja Oulun yliopisto eivät olleet toteuttaneet yhteisiä tohtoriopintoja yliopistotasolla, mutta yhteistyötä tehtiin ja kehitettiin pääasiassa tiedekuntien ja tutkijakoulujen välillä. Tampereen teknillinen yliopisto ja Turun yliopisto ilmoittivat olevansa kehittämässä yliopistotasosta yhteistä tarjontaa, koska yhteisille opinnoille oli olemassa selkeä tarve.

Tiedekuntakyselyn suuri vastausprosentti (83 %) kertonee osaltaan monialaisten yliopistojen yhteisten tohtoriopintojen tarpeesta ja kiinnostuksesta tehdä yhteistyötä. Kohderyhmän pienempien yliopistojen suuret vastausprosentit voidaan tulkita siten, että rajallinen mahdollisuus tuottaa koulutustarjontaa edellyttää laajempaa yhteistyötä. Erityisen korkeat vastausprosentit voivat olla myös seurausta yliopistoissa jo toteutettavista yhteisistä tohtoriopinnoista. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa yhteiset tohtoriopinnot olivat yliopistotasolla jo hyvässä kehitysvaiheessa ja tiedekunnat olivat niistä hyvin tietoisia.

Suurin osa tiedekunnista (72 %) ilmoitti järjestävänsä yhteisiä tohtoriopintoja. Yhteiset jatko-opinnot vaihtelivat sisällöiltään eri tiedekunnissa, mutta yleensä kurssit olivat yleisiä tieteenteoriaan ja metodologiaan liittyviä kursseja. Useimmiten yhteisiin tohtoriopintoihin sisältyi myös erilaisia tieteellisen kirjoittamisen kursseja, tieteen ja tutkimuksen etiikkaa, pedagogisia valmiuksia kehittäviä kursseja sekä urakehitykseen liittyviä kursseja. Hieman alle puolet tiedekunnista (44 %) tarjosi näitä opintojaan myös muille kiinnostuneille tahoille pääasiassa saman yliopiston muille tiedekunnille. Jos omia yhteisiä opintoja ei tarjottu tiedekunnan ulkopuolelle, syynä olivat useimmiten resursiongelmien.

Noin kaksi kolmasosaa tiedekunnista (68 %) mainitsi hyödyntävänsä merkittävässä määrin muiden tahojen tarjoamaa jatkokoulutustarjontaa. Yleensä tiedekunnan jatko-opiskelijat hyödynsivät monipuolisesti erilaisten tahojen järjestämää jatkokoulutusta, josta ei usein ollut olemassa tarkkaa tietoa. Useimmiten muun koulutustarjonnan tarkoituksena ja tavoitteena oli täydentää tiedekunnan tarjoamaa koulutustarjontaa. Monissa vastauksissa myös korostui, että muiden opintojen hyödyntäminen oli edellytys sille, että jatko-opiskelija saa väitöskirjatyön lisäksi vaaditut yleiset opinnot suoritettua. Yleisimmin näitä yleisiä opintoja on noin 40–60 opintopistettä (Opetusministeriö 2006b, 42).

Kysymykseen, onko tiedekunnassa halukkuutta ja tarvetta järjestää ja hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja (myös) tulevaisuudessa vastattiin pääasiassa myönteisesti. Tiedekuntatasolla organisoidut yhteiset tohtoriopinnot nähtiin kuitenkin vain yhteistyön yhtenä muotona. Joissain tiedekunnissa oppiaineiden tutkimus erosi niin paljon toisistaan, että oli järkevämpää toimia yhteistyössä pääasiassa vain muiden yliopistojen ja alan tutkijakoulujen kanssa. Yhteisten tohtoriopintojen järjestäminen ja hyödyntäminen edellytti usein myös tiettyjen ehtojen ja edellytysten täyttymistä. Vastausten perusteella toiminnan huomattavana haasteena voitiin nähdä rahoituskysymykset ja muut työnjaolliset yhteistyöjärjestelyt.

Lähes kaikki *tutkijakoulukyselyyn* vastanneet tutkijakoulut ilmoittivat toteuttavansa yhteisiä tohtoriopintoja (90 %). Yhteiset tohtoriopinnot määriteltiin tässä selvityksessä suhteellisen väljästi, joten tutkijakoulutasolla useimmat vastaajista ilmoittivat kaiken tarjoamansa koulutuksen vastaavan periaatteessa yhteisiä tohtoriopintoja. Tutkijakoulut olivat päätyneet pääasiassa jatko-opiskelijoiden koulutustarpeiden ja toiveiden sekä yleisen kysynnän ohjaimina yhteisten tohtoriopintojen tuottajiksi. Yhteinen koulutustarjonta oli yleensä muotoutunut ajan kuluessa, kun tietyt opintojaksot ja kurssit oli havaittu toimiviksi.

Tutkijakoulut määrittivät yhteisten tohtoriopintojensa tavoitteeksi useimmiten kyseessä olevan tieteenalan teoriaopintojen tarjoamisen. Kolmasosa vastaajista ilmoitti tavoittelevansa yhteisillä opinnoilla erityisesti menetelmäosaamista sekä käytännöllisten tutkijantaitojen ja siirrettävien taitojen kuten esiintymistaidon kehittymistä. Yleisesti tutkijakoulut kokivat saavuttaneensa hyvin yhteisille opinnoille asettamiaan tavoitteita, mutta joissain tutkijakouluissa tavoitteiden saavuttaminen edellytti kuitenkin vielä esimerkiksi riittävien taloudellisten resurssien olemassaoloa ja ammattitaitoisen opetushenkilöstön saamista.

Suurin osa tutkijakouluista (82 %) ilmoitti tarjoavansa yhteisiä tohtoriopintoja myös muille kiinnostuneille tahoille. Eniten esiintyi tutkijakouluja, joilla oli paljon kaikille avointa yhteistä jatkokoulutusta, johon osallistui paljon erilaisia ulkopuolisia tahoja. Näistä tutkijakouluista muutamat tarjosivat yhteisiä tohtoriopintojaan erityisesti julkishallinnon ja yrityselämän yhteistyötahoille. Lähes yhtä usea tiedekunta tarjosi yhteisiä tohtoriopintoja vain oman tieteenalan tai lähitieteenalan jatko-opiskelijoille.

Lähes kaikki tutkijakoulut (86 %) hyödynsivät merkittävässä määrin muiden tahojen tarjoamia tohtoriopintoja. Tutkijakoulut hyödynsivät monipuolisesti erilaisten tahojen opintotarjontaa, mutta enemmistö vastaajista ilmoitti hyödyntävänsä erityisesti yliopistojen, tiedekuntien ja laitosten järjestämää tohtorikoulutusta. Vastauksista nousi esiin, että tutkijakoulut hyödyntävät huomattavassa määrin myös ulkomaisia kursseja etenkin pohjoismaisten yhteistyöverkostojen kursseja. Muiden tahojen järjestämien opintojen hyödyntämisellä tavoiteltiin yleensä samoja tavoitteita kuin omallakin koulutuksella tai vaihtoehtoisesti omaa koulutustarjontaa täydentävää monialaisuutta sekä erityisesti menetelmäosaamista.

Kysymykseen, onko tutkijakoulussa halukkuutta ja tarvetta järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja myös tulevaisuudessa, vastaus oli lähes poikkeuksetta kyllä. Yhteisten tohtoriopintojen järjestäminen ja hyödyntäminen saattoi kuitenkin edellyttää tiettyjen ehtojen täyttymistä kuten tarvittavien resurssien olemassaoloa. Tutkijakoulut kokivat tärkeäksi myös opintojen

sisältöjen sopivuuden tutkijakoulun opiskelijoille. Vastauksissa painottui lisäksi yhteistyön luonteen vastavuoroisuuden merkitys ja kurssien organisoimiseen liittyvien sopimusten tarpeellisuus. Tutkijakoulujen toiveissa oli saada parannusta yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseen ja hyödyntämiseen liittyviin käytäntöihin kuten tiedottamiseen, rahoitukseen ja suunnitteluun päällekkäisen kurssitarjonnan välttämiseksi.

Yleisesti selvityksen tuloksista voidaan päätellä, että yliopistoissa, tiedekunnissa ja tutkijakouluissa on kiinnostusta ja tarvetta toteuttaa ja hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja. Muiden tahojen tuottaman jatkokoulutustarjonnan hyödyntäminen oli usein tiedekunnille ja tutkijakouluille toimivan jatkokoulutuksen perusedellytys ja vastausten perusteella yhteistyön toivottiin olevan entistäkin monipuolisempaa. Yhteistyön muodoissa ja käytännöissä nähtiin kuitenkin vielä kehittämisen varaa.

Sekä yliopistotasolla, tiedekuntatasolla että tutkijakoulutasolla nousi esiin tyytymättömyyttä nykyistä joustavan opinto-oikeuden käytäntöä kohtaan. JOO-sopimus ja sen mukainen menettely nähtiin kankeana ja aikaa vievänä muotona, joka vaatii usein myös turhaa työtä. Lisäksi yhteisten tohtoriopintojen toteuttamisen selkeänä haasteena nähtiin se laajuusaste, millä yhteistä opintotarjontaa olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää.

Yhteisten tohtoriopintojen sisällöt vaihtelevat huomattavasti sen suhteen toteutetaanko opintoja yliopistotasolla, tiedekuntatasolla vai tutkijakoulutasolla. *Yliopistotasolla ja tiedekuntatasolla* yhteiset opinnot ovat yleensä suhteellisen yleispäteviä ja laajalle kohderyhmälle suunnattuja. *Tutkijakoulutasolla* yhteisellä tarjonnalla päästään taas lähimmäksi syventävää tieteenteoriaa. Tutkijakoulujen olemassa olevien vahvuuksien tehostamiseksi tutkijakoulujen olisi kuitenkin tärkeää vahvistaa yhteistyötä tieteenalojen ja yliopistojen välillä (Dill 2006, 49). Merkittävää olisi löytää oikeat yhteistyötahot, jotta jatkokoulutusinstituutiot säästäisivät resursseja ja voisivat taata mahdollisimman korkeatasoisen koulutustarjonnan kaikille tohtoriopiskelijoille.

LÄHTEET

- Arasmo, Alpo 1998. Tohtoridoktriinilla tietoyhteiskuntaan. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti: 44. Turku: Painosalama Oy.
- Bergen Communique 2005. The European Higher Education Area – Achieving the Goals. Communique of the Conference of European Ministers Responsible of Higher Education. Bergen 19-20 May, 2005.
- Dill, David D., Mitra, Sanjit K., Jensen, Hans Siggaard, Lehtinen, Erno, Mäkelä, Tomi, Parpala, Anna, Pohjola, Hannele, Ritter, Mary A. & Saari, Seppo 2006. *PhD Training and the Knowledge-Based Society: An Evaluation of Doctoral Education in Finland*. Publications of The Finnish Higher Education Evaluation Council 1:2006.
- European University Association 2007. Doctoral Programmes in Europe's Universities: Achievements and Challenges: Report Prepared for European Universities and Ministers of Higher Education. EUA Publications 2007.
- Högskoleverket 2006. International Postgraduate Students Mirror: Catalonia, Finland, Ireland and Sweden. Report 2006: 29 R.
<<http://web2.hsv.se/publikationer/rapporter/2006/0629R.pdf>> 9.1.2008.
- Makarow, Marja 2005. Onko tutkijankoulutus liian kapea-alaista? Tieteessä tapahtuu 2 / 2005, 23-25.
- Opetusministeriö 2006a. Tohtorikoulutuksen kehittäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:3.
- Opetusministeriö 2006b. Tulevat tohtorit: Jatko-opiskelijoiden kokemukset ja arviot tohtorikoulutuksesta 2005. Opetusministeriön julkaisuja 2006:48.
- Opetusministeriö 2006c. Tutkijauratyöryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:13.
- Salo, Aki 2008. Tutkijakouluhaku 2008: Prosessin pääpiirteet ja painopisteet. Suomen Akatemian puheenvuoro Tampereen yliopiston tutkijakoulupäivässä 12.3.2008.
- Suomen Akatemia 2003. Tohtoreiden työllistyminen, sijoittuminen ja tarve. Suomen Akatemian julkaisuja 4 / 03. Helsinki: Painopörssi Oy.

Tampereen yliopisto 2007. Yhteisten tohtoriopintojen järjestäminen Tampereen yliopistossa: Ehdotus koulutuksen organisoimisesta. Rehtorin asettaman työryhmän muistio 19.3.2007.

LIITTEET

LIITE 1

Selvityksen kohderyhmänä olevien yliopistojen tohtoritutkinnot, jatkotutkinto-opiskelijat sekä laskennalliset kokopäiväiset lisensiaattitutkintoa ja tohtoritutkintoa suorittavat opiskelijat vuonna 2006. (Kota-tietokanta)

Yliopisto	Suoritetut tohtoritutkinnot	Jatkotutkinto-opiskelijat	Lisenssiaattitutkintoa suorittavat, kaikki (FTE)	Tohtoritutkintoa suorittavat, kaikki (FTE)
HY	377	5631	205	2442
JY	108	1608	133,5	625
OY	143	1771	166,5	633
TY	126	2035	224	758,5
TaY	103	1879	79,5	818
TTY	72	1824	193	614

Laskennallinen kokopäiväinen opiskelijamäärä (FTE, full time equivalent) on laskennallinen luku, jossa osa-aikaiset opiskelijat on laskennallisesti muutettu kokoaikaisiksi tietyllä kertoimella. Nämä tiedot löytyvät KOTA:sta vuodesta 2003 lähtien. Katso tarkempi määrittely:

<http://kotaplus.csc.fi:7777/online/Help.do?topic=opiskelijat>.

LIITE 2

Selvitys yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen yhteisistä tohtoriopinnoista

Hyvä rehtori / tutkimuksesta vastaava rehtori!

Tohtorikoulutuksen kehittäminen on haaste, johon kaikki suomalaiset yliopistot vastaavat kukin parhaan kykynsä mukaan. Viimeaikaiset mietinnöt ja selvitykset sekä tohtorikoulutuksen että tutkijanuran kehittämiseksi osoittavat, että tohtorikoulutusyhteistyössä on vielä hyödyntämätöntä voimavaraa. Tampereen yliopiston tutkimuksen kehittämistyön osana toteutetaan selvitys, jossa luodataan yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen nykyistä koulutusyhteistyötä ja tulevaisuuden suunnitelmia ja toiveita tohtorikoulutusyhteistyön ja -tarjonnan lisäämiseksi.

Selvitys tuottaa lisätietoa yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen nykyisestä koulutusyhteistyöstä sekä tulevaisuuden suunnitelmista ja toiveista. Selvitys lisää yleistä ymmärrystä ko. tahojen kokemuksista ja kiinnostuksesta laajempaan koulutusyhteistyöhön. Samalla selvitetään, mitä ovat sellaiset keskeiseksi koetut tohtorin osaamisalueet ja -sisällöt, joihin yhteisesti toteutettavat tohtoriopinnot voisivat osallistua vastata. Selvitykseen osallistuvat tahot saavat kaiken tämän tiedon heti raportoinnin ensiaallossa.

Selvitys toteutetaan sekä puhelinhaastatteluna että verkkokyselynä. Puhelimitse haastatellaan koko yliopistotason jatkokoulutuksen johtajia, kehittämispäälliköitä tai vastaavia. Puhelinkyselyssä selvitetään yliopistotasoisten yhteisten tohtoriopintojen tilaa, laajuutta, muotoja ja suunnitelmia. Sähköinen kysely toimitetaan yliopiston tiedekuntien (osastojen) jatkokoulutusvastaaville ja tutkijakoulujen johtajille. Siinä kysytään ko. tahojen yhteisistä tohtoriopinnoista, niiden laajemmasta jakamisesta sekä tulevaisuuden suunnitelmista ja toiveista.

Selvityksen ensimmäisessä vaiheessa tiedustelut kohdistetaan viidelle monialaiselle yliopistolle (Helsinki, Jyväskylä, Oulu, Tampere, Turku) ja yhdelle tekniselle yliopistolle (Tampere) sekä näiden omille ja niiden koordinoimille tutkijakouluille. Selvityksen käytännöllisestä toteutuksesta vastaa hall. yo. Leena Leiniö (03-3551 6033, leena.leinio (at) uta.fi). Lisätietoja selvityksestä: tutkimuksen kehittämispäällikkö Jarmo Wahlfors (03-3551 8961, jarmo.wahlfors (at) uta.fi).

Toivomme, että voisitte ohjata tämän ennakoilmoituksen pian alkavasta selvitystyöstä yliopistonne jatkokoulutuksesta vastaavalle johtajalle / kehittämispäällikölle, tiedekuntienne jatkokoulutusvastaaville ja yliopistonne omien / koordinoimien tutkijakoulujen johtajille.

Tohtorikoulutusta edistämässä

Arja Ropo
Tutkimuksesta vast. vararehtori
Tampereen yliopisto

Jarmo Wahlfors
Tutkimuksen kehittämisspäällikkö
Tampereen yliopisto

Selvityksen suunnitteluryhmä: tutkimuksen kehittämisspäällikkö Jarmo Wahlfors, suunnittelija Kari Peltola ja harjoittelija Leena Leiniö Tampereen yliopiston opetuksen ja tutkimuksen kehittämissyksiköstä.

LIITE 3

Yliopistotason yhteiset tohtoriopinnot: haastattelurunko

Tässä yhteydessä tarkoitamme yhteisillä tohtoriopinnoilla sellaisia yleisiä ja yhteisiksi tarkoitettuja opintojaksoja ja kursseja, joita tarjotaan yliopistotasolla tai laajemmin. Yhteisten tohtoriopintojen kohderyhmänä ovat siis kaikki yliopiston omat jatko-opiskelijat ja mahdollisesti myös muiden yliopistojen jatko-opiskelijat.

1. Onko yliopistossanne organisoitu yliopistotasoisia kaikille yhteisiä tohtoriopintoja?
2. Mitä ja millaisia opintojaksoja ja kursseja nämä ovat? Tiedot opintojaksoista ja kursseista (esim. kurssinimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät) tai mistä voi mahdollisesti saada lisätietoa.
3. Miten / millaisen kehittelyhistorian kautta olette päätyneet ko. koulutustarjontaan?
4. Miten tätä tarjontaa (ja sen resursseja) koordinoidaan yliopistossanne?
5. Millaisiin koulutustarpeisiin/-tavoitteisiin yhteiset tohtoriopintonne vastaavat/tähtäävät? Eli millaista osaamista niillä tavoitellaan?
6. Millainen on yhteisten tohtoriopintojen osallistujakunta?
7. Onko yliopistollanne kiinnostusta tarjota näitä yhteisiä tohtoriopintoja mahdollisesti myös muille yliopistoille?
8. Millaisilla ehdoilla/edellytyksillä olette kiinnostuneita tarjoamaan yhteisiä tohtoriopintoja (esim. resurssit)?
9. Onko yliopistollanne kiinnostusta/tarvetta hankkia tämäntapaista opetustarjontaa myös muualta?
10. Miltä taholta ja minkälaisia opintojaksoja ja kursseja?

11. Osaatteko arvioida, millainen vaikutus yhteisillä tohtoriopinnoilla on ollut yleisesti tohtorikoulutuksen laatuun?
12. Millainen yhteys yhteisten tohtoriopintojen tarjoamisella tai hyödyntämisellä on mahdollisesti ollut yliopistonne resurssien parempaan hyödyntämiseen?
13. Mitä toiveita/suunnitelmia yliopistollanne on yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi/ kehittämiseksi?

LIITE 4

Hyvä tiedekunnan edustaja!

Tampereen yliopiston opetuksen- ja tutkimuksen kehittämissyksikkö toteuttaa pienimuotoisen kansallisen selvityksen yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen yhteisistä tohtoriopinnoista. Yhtenä osana tätä selvitystä kartoitetaan tiedekuntien nykyistä koulutusyhteistyötä, tulevaisuuden suunnitelmia sekä toiveita tohtorikoulutusyhteistyön ja -tarjonnan lisäämiseksi. Toivomme, että tämä viesti ja kysely saavuttivat / saavuttavat jonkun tiedekuntanne jatko-opinnoista vastaavan tai vastaamaan soveltuvan henkilön.

Selvityksen tavoitteena on lisätä yleistä tietoisuutta tiedekuntien kokemuksista ja kiinnostuksesta laajempaan koulutusyhteistyöhön. Lisäksi pyritään selvittämään, mitkä ovat sellaisia keskeisiksi koettuja tohtorin osaamisalueita, joihin yhteisesti toteutetut tohtoriopinnot voisivat osaltaan vastata. Kyselyyn vastaavat tiedekunnat saavat selvityksen tulokset heti raportoinnin ensiaallossa.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin vartin. Pääsette kyselyyn klikkaamalla alla olevaa linkkiä.

<https://elomake.uta.fi/lomakkeet/2789/lomake.html>

Kyselyn tulokset käsitellään luottamuksellisesti ja tekstiviittaukset tehdään niin, etteivät yksittäisen vastaajan mielipiteet ole tunnistettavissa.

Jos mahdollista, kyselyyn kannattaa vastata mahdollisimman pian, mutta erittäin mieluumsti 20.12.2007 mennessä.

Kiitos vastaamisesta! Vastauksenne on tärkeä selvityksemme onnistumisen kannalta!

Ystävällisin terveisin

Jarmo Wahlfors
Tutkimuksen kehittämisspäällikkö
Tampereen yliopisto
puh. 050-443 7242
jarmo.wahlfors@uta.fi

Leena Leiniö
Hallintotieteiden ylioppilas, harjoittelija
Opetuksen- ja tutkimuksen kehittämissyksikkö
puh. (03) 3551 6033
leena.leinio@uta.fi

LIITE 5

Avoin kysely yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen yhteisistä tohtoriopinnoista

Kysely tiedekunnille

Yhteisten tohtoriopintojen määrittelmä

Yhteisillä tohtoriopinnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia yleisiä ja yhteisiksi tarkoitettuja kursseja, joita tarjotaan (tai voidaan tarjota) tiedekuntatasoisesti tai laajemminkin. Yhteisten tohtoriopintojen kohderyhmä on näin ollen joko tiedekunnan (kaikki) omat jatko-opiskelijat, oman ja joidenkin muiden tiedekuntien (tms. tahojen) jatko-opiskelijat tai koko yliopiston jatko-opiskelijakunta.

Avoimen kyselyn vastausohjeet

Vastaa kysymyksiin:

1. Valitsemallla oikea vaihtoehto vetovalikosta tai
2. Klikkaamalla oikeaa vaihtoehtoa valintanapeista tai
3. Kirjoittamalla vastaus sitä varten varattuun tilaan.
4. Huomatakaa! Jos vastauksenne vaihtoehtokysymykseen on "Ei", teidät ohjataan tarkentavien kysymysten ohi.

Yliopisto

Valitse

--Valitse tästä--

Tiedekunta

Nimi

Vastaaja

Nimi ja tehtävä tiedekunnassa

Tiedekunnan omat yhteiset tohtoriopinnot

1. Toteutetaanko tiedekunnassanne omia koordinoituja tiedekuntatasoisia jatko-opintoja?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 11.

2. Mitä ja millaisia opintojaksoja ja kursseja nämä ovat? Jos mahdollista, kirjatkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät):

3. Miten / millaisten historiallisten vaiheiden kautta tiedekuntanne on päätenyt ko. koulutustarjontaan (mistä tuli aloite ko. toimintaan)?

4. Miten tätä koulutustarjontaa (ja ko. resursseja) koordinoidaan tiedekunnassanne?

5. Millaisiin koulutustarpeisiin / -tavoitteisiin yhteiset tohtoriopintonne vastaavat / tähtäävät? Millaista osaamista niillä tavoitellaan?

6. Miten olette kokemustenne mukaan saavuttaneet ko. tavoitteita?

Tiedekunnan yhteisten tohtoriopintojen laajempi jakaminen

7. Tarjoaako tiedekuntanne omia yhteisiä tohtoriopintojaan myös muille kiinnostuneille tahoille (esim. muut tiedekunnat, tutkijakoulu, koko yliopisto)?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 11.

8. Mitkä tahot ovat hyödyntäneet tällaista koulutustarjontaanne?

9. Mitä opintojaksoja ja kursseja nämä ovat olleet? Jos mahdollista, kirjoitkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät).

10. Miten kuvailisitte kokemuksianne tästä yhteistyöstä ja tyytyväisyyttänne siihen?

Muiden tahojen tuottaman tohtoriopintotarjonnan hyödyntäminen

11. Hyödyntävätkö tiedekuntanne jatko-opiskelijat merkittävässä määrin muiden tahojen (muut tiedekunnat, tutkijakoulu tms.) järjestämiä yhteisiä tohtoriopintoja?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 15.

12. Mitä ja minkä tahon järjestämää koulutusta jatko-opiskelijanne hyödyntävät? Jos mahdollista, kirjoitkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät):

13. Millaisiin koulutustarpeisiin / -tavoitteisiin nämä tohtoriopinnot vastaavat? Millaista osaamista niillä tavoitellaan?

14. Miten kuvailisitte kokemuksianne tästä yhteistyöstä ja tyytyväisyyttänne siihen?

Toiveet ja suunnitelmat yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi / kehittämiseksi

15. Onko tiedossanne, että tiedekunnassanne saattaisi (vielä) olla (muutakin) yhteisiksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa ja hyödynnettävissä olevaa jatkokoulutusta?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 17.

16. Mitä tällaista tohtoriopintotarjontaa teillä olisi? Jos mahdollista, kirjoitkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät):

17. Onko tiedekunnassanne halukkuutta ja / tai tarvetta järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja (myös) tulevaisuudessa?

18. Millaisin ehdoin / edellytyksin tiedekuntanne voisi järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja tulevaisuudessa(kin)?

19. Mitä toiveita / suunnitelmia tiedekunnallanne on yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi / kehittämiseksi?

20. Tampereen yliopiston tutkimuksen kehittäjät kokoavat valtakunnallista tohtorikouluttajien verkostoa. Onko teillä kiinnostusta toimia tällaisessa verkostossa?

Vahvistusviesti tallennuksen onnistumisesta

Sähköpostiosoite, johon viesti ohjataan

Tietojen lähetys

Lähetä tiedot

Tyhjennä

Kiitos lomakkeen täyttamisestä!

LIITE 6

Hyvä tutkijakoulun koordinaattori / johtaja!

Tampereen yliopiston opetuksen- ja tutkimuksen kehittämissyksikkö toteuttaa pienimuotoisen kansallisen selvityksen yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen yhteisistä tohtoriopinnoista. Yhtenä osana tätä selvitystä kartoitetaan tutkijakoulujen nykyistä koulutusyhteistyötä, tulevaisuuden suunnitelmia sekä toiveita tohtorikoulutusyhteistyön ja -tarjonnan lisäämiseksi.

Selvityksen tavoitteena on lisätä yleistä tietoisuutta tutkijakoulujen kokemuksista ja kiinnostuksesta laajempaan koulutusyhteistyöhön. Lisäksi pyritään selvittämään, mitkä ovat sellaisia keskeisiksi koetuttuja tohtorin osaamisalueita, joihin yhteisesti toteutetut tohtoriopinnot voisivat osaltaan vastata. Kyselyyn vastaavat tutkijakoulut saavat selvityksen tulokset heti raportoinnin ensiaallossa.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin vartin. Pääsette kyselyyn klikkaamalla alla olevaa linkkiä.

<https://elomake.uta.fi/lomakkeet/2789/lomake.html?rinnakkaislomake=lomake2tutkijakoulut>

Kyselyn tulokset käsitellään luottamuksellisesti ja tekstiviittaukset tehdään niin, etteivät yksittäisen vastaajan mielipiteet ole tunnistettavissa.

Jos mahdollista, kyselyyn kannattaa vastata mahdollisimman pian, mutta erittäin mieluummin 20.12.2007 mennessä.

Kiitos vastaamisesta! Vastauksenne on tärkeä selvityksemme onnistumisen kannalta!

Ystävällisin terveisin

Jarmo Wahlfors
Tutkimuksen kehittämisspäällikkö
Tampereen yliopisto
puh. 050-443 7242
jarmo.wahlfors@uta.fi

Leena Leiniö
Hallintotieteiden ylioppilas, harjoittelija
Opetuksen- ja tutkimuksen kehittämissyksikkö
puh. (03) 3551 6033
leena.leinio@uta.fi

LIITE 7

Avoim kysely yliopistojen, tiedekuntien ja tutkijakoulujen yhteisistä tohtoriopinnoista

Kysely tutkijakoulujen koordinaattoreille / johtajille

Yhteisten tohtoriopintojen määritelmä

Yhteisillä tohtoriopinnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia yleisiä ja yhteisiksi tarkoitettuja kursseja, joita tarjotaan (tai voidaan tarjota) tutkijakoulutasoisesti tai laajemminkin. Yhteisten tohtoriopintojen kohderyhmä on näin ollen joko oman tutkijakoulun opiskelijat oman ja joidenkin muiden tutkijakoulujen (tms. tahojen) opiskelijat tai jopa yliopistojen jatko-opiskelijat kokonaisuudessaan.

Avoimen kyselyn vastausohjeet

Vastaa kysymyksiin:

1. Valitsemalla oikea vaihtoehto vetovalikosta tai
2. Klikkaamalla oikeaa vaihtoehtoa valintanapeista tai
3. Kirjoittamalla vastaus sitä varten varattuun tilaan.
4. Huomatkaa! Jos vastauksenne vaihtoehtokysymykseen on "EI", teidät ohjataan tarkentavien kysymysten ohi.

Koordinoiva yliopisto

Valitse

--Valitse tästä--

Tutkijakoulu

Nimi ja tutkijakoulun eri osapuolet

Vastaaja

Nimi ja tehtävä tutkijakoulussa

Tutkijakoulun omat yhteiset tohtoriopinnot

1. Toteutetaanko tutkijakoulussanne omia yhteisiä jatko-opintoja?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 11.

2. Mitä ja millaisia opintojaksoja ja kursseja nämä ovat? Jos mahdollista, kirjoitkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät):

3. Miten / millaisten historiallisten vaiheiden kautta tutkijakoulunne on päätenyt ko. koulutustarjontaan (mistä tuli aloite ko. toimintaan):

4. Miten tätä koulutustarjontaa (ja ko. resursseja) koordinoidaan tutkijakoulussanne?

5. Millaisiin koulutustarpeisiin / -tavoitteisiin yhteiset tohtoriopintonne vastaavat / tähtäävät? Millaista osaamista niillä tavoitellaan?

6. Miten olette kokemustenne mukaan saavuttaneet ko. tavoitteita?

Tutkijakoulun yhteisten tohtoriopintojen laajempi jakaminen

7. Tarjoaako tutkijakoulunne omia yhteisiä tohtoriopintojaan myös muille kiinnostuneille tahoille (esim. muut tutkijakoulut, tiedekunnat, koko yliopisto)?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 11.

8. Mitkä tahot ovat hyödyntäneet tällaista koulutustarjontaanne?

9. Mitä opintojaksoja ja kursseja nämä ovat olleet? Jos mahdollista, kirjatkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät):

10. Miten kuvailisitte kokemuksianne tästä yhteistyöstä ja tyytyväisyyttänne siihen?

Muiden tahojen tuottaman tohtoriopintotarjonnan hyödyntäminen

11. Hyödyntävätkö tutkijakoulunne jatko-opiskelijat merkittävässä määrin muiden tahojen (muut tutkijakoulut, tiedekunnat tms.) järjestämiä yhteisiä tohtoriopintoja?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 15.

12. Mitä ja minkä tahon järjestämää koulutusta jatko-opiskelijanne hyödyntävät? Jos mahdollista, kirjatkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät):

13. Millaisiin koulutustarpeisiinne / -tavoitteisiinne nämä tohtoriopinnot vastaavat? Millaista osaamista niillä tavoitellaan?

14. Miten kuvailisitte kokemuksianne tästä yhteistyöstä ja tyytyväisyyttänne siihen?

Toiveet ja suunnitelmat yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi / kehittämiseksi

15. Onko tiedossanne, että tutkijakoulussanne saattaisi (vielä) olla (muutakin) yhteiseksi tohtoriopinnoiksi soveltuvaa ja hyödynnettävissä olevaa jatkokoulutusta?

Kyllä Ei

Valitse

Jos vastasitte ei, siirtykää kysymykseen 17.

16. Mitä tällaista tohtoriopintotarjontaa teillä olisi? Jos mahdollista, kirjatkaa alle lyhyet kuvaukset ko. opintojaksoista ja kursseista (esim. opintojaksojen ja kurssien nimet, sisältökuvaukset, laajuudet, kohderyhmät):

17. Onko tutkijakoulussanne halukkuutta ja / tai tarvetta järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja (myös) tulevaisuudessa?

18. Millaisin ehdoin / edellytyksin tutkijakoulunne voisi järjestää tai hyödyntää yhteisiä tohtoriopintoja tulevaisuudessa(kin)?

19. Mitä toiveita / suunnitelmia tutkijakoulullanne on yhteisten tohtoriopintojen järjestämiseksi / kehittämiseksi?

20. Tampereen yliopiston tutkimuksen kehittäjät kokoavat valtakunnallista tohtorikouluttajien verkostoa. Onko teillä kiinnostusta toimia tällaisessa verkostossa?

Vahvistusviesti tallennuksen onnistumisesta

Sähköpostiosoite, johon viesti ohjataan

Tietojen lähetyks

Lähetä tiedot

Tyhjennä

Kiitos lomakkeen täyttämisestä!

**OPETUKSEN JA TUTKIMUKSEN KEHITTÄMISYKSIKKÖ OTUKE
TAMPEREEN YLIOPISTO
2008**

ISBN 978-951-44-7378-4